

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

School of Business and Management

Kauppätieteiden kandidaatin tutkinnon tutkielma

Talousjohtaminen

Yritysvastuuraportointi kaupan toimitusketjussa

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY REPORTING IN RETAIL SUPPLY CHAIN

30.8.2017

Tekijä: Jarmo Hämäläinen

Ohjaaja: Satu Pätäri

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Jarmo Hämäläinen
Tutkielman nimi:	Yritysvastuuraportointi kaupan toimitusketjussa
Akateeminen yksikkö:	School of Business and Management
Koulutusohjelma:	Kauppatiede / talousjohtaminen
Ohjaaja:	Satu Pätäri
Hakusanat:	yritysvastuuraportointi, kauppa, toimitusketju, Global Compact, yritysvastuu, toimitusketjun johtaminen, CSR, verojalanjälki

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on tutkia yritysvastuuraportointia toimitusketjussa kaupan alalla ja tarkastella raportoinnin monipuolisuutta yrityksissä. Tarkoitus on selvittää, kuinka hyvin ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus on toteutunut raporttien perusteella yritysten toimitusketjussa. Nämä neljä aluetta määritellään Yhdistyneiden kansakuntien muodostamasta viitekehystä Global Compact. Kohdetarkasteluun otettiin neljä yritystä kaupan alalta. Kaksi Suomesta ja kaksi Ruotsista. Näiden yritysten yritysvastuuraportit analysoitiin toimitusketjun osalta. Kaikki yritykset ilmoittavat noudattavansa Global Compact viitekehystä. Tutkimus on toteutettu laadullisena monitapaustutkimuksena. Teoria muodostuu tieteellisistä tutkimuksista ja kirjallisuudesta. Empiria on muodostunut neljästä yritysvastuuraportista kaupan alalta. Yritysvastuuraportit käytiin läpi vuodelta 2016. Tuloksissa on huomattu yhteneväisyyttä aikaisempien tutkimusten kanssa. Vastuullisen toimitusketjun johtaminen ja hallinta on vaikeaa ja monimuotoista. Yritysvastuuraporteissa on parhaiten ja monipuolisimmin kerrottu ympäristöasioista. Vähiten on raportoitu korruption vastaisuudesta. Myös käytännön toimenpiteistä on raportoitu vähemmän. Tutkimuskohteena olevissa yrityksissä vastuuraportit olivat monipuolisesti laadittuja. Kaupan alan vastuusasioiden parantaminen kohdistuu usein valmistusmaihin ja toimitusketjun alkupäähän. Kaikki yritykset tutkimuksessa käyttävät erilaisia standardeja toimitusketjun vastuulliseen johtamiseen liittyen. Yritysvastuuraporteissa on käytetty useasti taulukointia numeroiden avulla asioiden kuvaamiseen. Raporteissa on eroavaisuuksia ja tiedon määrässä oli vaihtelevuutta. Suuremmissa yrityksissä raportointi on monipuolisempaa ja yksityiskohtaisempaa. Raporteista saadaan myös paljon yksityiskohtaista tietoa esimerkiksi toimittajalistauksilla. Yleisesti kaikki neljä kohtaa Global Compactin mukaisesti on huomioitu jokaisen yrityksen yritysvastuuraporteissa.

ABSTRACT

Author: Jarmo Hämäläinen
Title: Corporate social responsibility reporting in retail supply chain
School: School of Business and Management
Degree programme: Business Administration / Financial Management
Supervisor: Satu Pätäri
Keywords: sustainability reporting, retail, supply chain, Global Compact, Corporate Social Responsibility, supply chain management, CSR, tax footprint

The aim of this Bachelor's Thesis is to study Sustainability Reporting in the supply chain in the field of trade and to look at the diversity of reporting in companies. The aim is to find out how well human rights, working life, the environment and anti-corruption have been realized on the basis of reports in the supply chain. These four areas are defined by the United Nations Global Compact. Four companies from the trade were taken into consideration. Two from Finland and two from Sweden. The corporate responsibility reports of these companies were analyzed for the supply chain. All companies report compliance with the Global Compact Framework. The research has been carried out as a qualitative multidisciplinary study. The theory consists of scientific studies and literature. Empiricism has emerged from four business sustainability reports in the area of trade. Sustainability reports were reviewed in 2016. The results have shown consistency with previous studies. Managing a responsible supply chain is difficult and diverse. Environmental issues are the most versatile and best reported. Less reports are based on anti-corruption. There have also been less reports of practical measures. In the research companies, the responsibility reports were multifaceted. Improving the responsibility of the trade sector is often directed at the manufacturing countries and the supply chain upstream. All companies in the research use different standards for the responsible management of the supply chain. Numerous tabulations are used to describe things in corporate responsibility reports. There are differences in the reports and the volume of information was varied. For larger companies, reporting is more versatile and more detailed. Reports also provide a lot of detailed information, for example, in the list of suppliers. Generally, all four points in the Global Compact have been taken into account in each company's corporate responsibility reports.

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto.....	1
1.1 Tausta.....	3
1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset.....	7
1.3 Tutkimusmenetelmä ja - aineisto	8
1.4 Tutkimuksen rakenne.....	9
2 Yritysvastuu toimitusketjussa	10
2.1 Aikaisempi tutkimus	10
2.2 Yritysvastuun muutokset kaupan toimitusketjussa.....	13
2.3 Toimitusketjun vastuullinen johtaminen	17
3 Aineiston esittely ja tutkimusprosessi	20
3.1 Tutkimuksen yritykset ja yritysraportit.....	20
3.2 Tutkimusprosessi.....	22
4 Tulokset.....	26
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	34
Lähdeluettelo.....	38
Kirjallisuuslähteet.....	38
Verkkodokumentit	42

1 JOHDANTO

Amerikkalainen suuri kaupan alan ketju Wal-Mart maksoi aikaisemmin tuottamastaan pakkausmateriaalista suuria summia kaatopaikoille toimittamastaan jätteestä. Tämän toimintatavan kyseenalaistaminen ja uudelleen organisointi johti siihen, että yhtiö käänsi tämän nollajäteajatteluksi ja alkoi myydä saman jätepakkausmateriaalin teollisuudelle, kääntäen kuluerän tuotoksi. Samoin lastaamalla kuljetuskalusto järkevämmiin saatiin huomattavat säästöt polttoaineen kulutuksessa. (Lampikoski & Sippo, 2013,153)

Tämän tapaisia ajatuksia on monessa vähittäiskaupan alan yrityksessä nykyisin kehitetty. Yhä useampi yritys on ottanut yritysraportoinnin käyttöön. Nämä toimenpiteet auttavat usein yrityksen arvostuksen kasvamiseen sidosryhmien näkökulmista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on yritysten vastuuraportteja tutkimalla selvittää toimitusketjujen yritys vastuuta ja sen erikoispiirteitä neljän yrityksen osalta, jotka kaikki toimivat kaupan alalla.

Yleisellä tasolla yritys vastuulla tarkoitetaan yleensä taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia vaikutuksia yhteiskunnalle ja sidosryhmille. On tärkeää huomioida se, että termillä yritys vastuuta tarkoitetaan liiketoiminnan vastuullisuutta. Yritys voi esimerkiksi lahjoittaa rahaa hyviin tarkoituksiin. Se ei kuitenkaan riitä hyvään yritys vastuuseen, jos yritys muuten aiheuttaa esimerkiksi ympäristölle haitallisia vaikutuksia. (Juutinen & Steiner, 2010, 22)

Parhaiten tunnetut yritysraportointiviitekehykset ovat Global Reporting Initiative ja UN Global Compact, joka on ilmestynyt Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri Kofi Annanin aloitteesta 1999 tammikuussa 31. Aloite, jossa rohkaistaan yrityksiä maailmanlaajuisesti kestävään kehitykseen ja sosiaalisesti vastuulliseen politiikkaan sekä raportoimaan siitä. (Chen & Bouvain, 2009, 301) Euroopan komissio määrittelee yritys vastuun kiteytettynä seuraavasti: ”*Yritykset vapaaehtoisesti tekevät enemmän kuin*

laki vaatii koskien sosiaalisia ja ympäristöasioita, toimiessaan päivittäisissä operaatioissaan.” (Euroopan komissio 2014)

Suomessa kirjanpitolain mukaan yrityksen on toimintakertomuksessa arvioitava monipuolisesti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä. Myös muita yrityksen liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä on tuotava tietoisuuteen. Lisäksi taloudellista asemaa ja tulosta yrityksessä on toimintakertomuksessa kommentoitava ja tiedotettava. (Kirjanpitolaki 1997)

Lainsäädännössä ei Suomessa ja Ruotsissa varsinaista yritysraportointilakia ole, vaan raportointiohjeet tulevat eri instituutioiden laatimista vapaaehtoisista viitekehyksistä. Laki on usein epätäsmällinen ja epätäydellinen. Lainsäädäntöön jää aina aukkoja. Ongelma on usein myös siinä, että tarkkarajainen lainkohta määrittää vain kielletyn ja muu on sallittua. Kuitenkin lainsäädäntö kasvaa useimmissa maissa. Syynä on se, että vallankäyttäjällä ei ole muita mahdollisuuksia kuin toimia lainsäädännön kautta. Tällä hetkellä yrityksissä vastuuraportointi ja käytännön yritysvastuu on kuitenkin pitkälle itsesääteleyä. (Knuutinen, 2014,96–97)

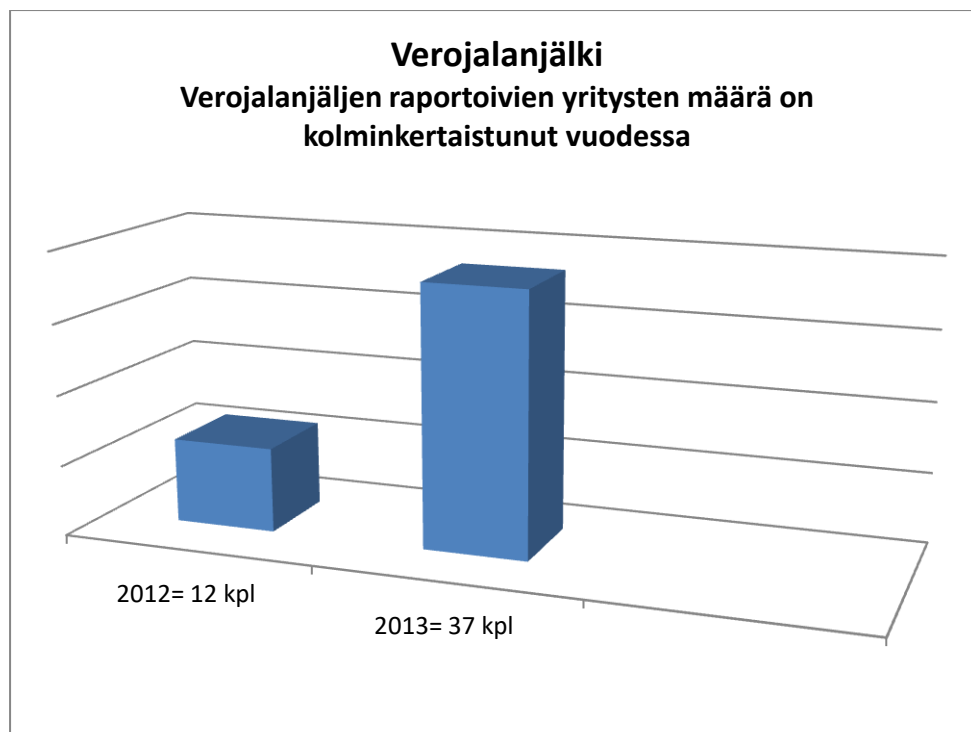
Monikansalliset konsernit ovat usein järjestäneet toiminnan ohjauksen taloudellisten mittareiden mukaan. Laskentatoimen tuottama informaatio on hallitsevana johdon päätöksenteossa. Nämä suorituskeskeiset, usein suuryritykset ovat enemmistönä globaalissa yrityskentässä. Arvokeskeisille yrityksille taloudelliset mittarit eivät ole yhtä suuressa roolissa, vaan huomiota kiinnitetään myös ei-rahamääräisiin sekä arvoperusteisiin asioihin. (Niskala & Mätäsaho, 1996,358)

Kaupan alalla yksi tärkeimmistä kannattavuuden osatekijöistä on toimiva logistiikka. Hyvin hoidettu toimitusketju on tuottavuuden kannalta erittäin tärkeää kauppaketjulle. Tässä tutkimuksessa on tarkastelu rajattu koko toimitusketjuun ja sen raportointiin yritys vastuun kannalta. Tutkimuksessa mukana olevat yritykset markkinoivat tuotteitaan kuluttajille ja yritysasiakkaille myymäläverkoston tai verkkokaupan välityksellä. Jokainen yritys on omanlaisensa kokonaisuus. Yrityksillä on eri toimintatavat ja erilaiset painotukset yritysraportoinnissa. Nämä valinnat vaikuttavat toimitusketjusta

raportoimiseen paljon. Tutkimuskohteena olevat neljä yritystä ovat jo usean vuoden ajan raportoineet yritys vastuustaan sekä Suomessa että Ruotsissa. Kaikki tutkimuskohteena olevat yritykset ovat vakiinnuttaneet asemansa edustamillaan markkinoilla.

1.1 Tausta

Yritysvastuuraportointialueeseen on viime aikoina tullut paljon uusia raportointimuotoja, kuten esim. verojalanjälki, jota jo monet edelläkävijäyritykset käyttävät kertoessaan toiminnastaan ja vastuullisuudestaan. Tässä raportointimuodossa on tarkoituksena kertoa monipuolisemmin yrityksen veronmaksusta. Yleensä raportti sisältää verostrategian pääperiaatteet ja – tavoitteet, verosuunnittelun periaatteet ja keinot, verotarkastukset ja verovalitusprosessit, välittömästi ja välillisesti maksettavat sekä tilitetyt verot verolajeittain ja maittain numeerisessa muodossa ja raportointiperiaatteet. Nämäkin raportit voidaan ulkopuolisen toimesta tilintarkastaa, mutta suurin osa Suomessa julkaistuista verojalanjälkiraporteista oli tilintarkastamattomia. Kyseisiin raportteihin ulkopuolinen varmennus toisi uskottavuutta. (Tuokko, Vero 2014) Suomessa verojalanjäljestä raportoitvien määrä on kolminkertaistunut vuodesta 2012 vuoteen 2013. (Kuvio 1)

Kuvio 1. Verojalanjälki (Pwc veroraportointi 2013)

Seuraavassa kuviossa on Terveystalo-konsernin verojalanjälkilaskelma. Tämän tyylisten laskelmien yleistyminen on tulevaisuudessa kasvava trendi. (Kuvio 2) Laskelmissa on kuitenkin yrityssalaisuuden ja yrityksen kannalta liiallinen läpinäkyvyys vaarana, kun informaatiota julkaistaan. Jos on perehtynyt laskentatoimeen ja yritysten eri laskelmiin, pystyy monipuolisella työllä saamaan paljon tietoa yrityksestä. Tulevaisuudessa voi esim. kilpailijoiden olla todella helppoa selvittää yrityksen ydinkannattavuuden osatekijät yhdistämällä tietoja eri paikoista ja tekemällä omat laskelmat. Muiden sidosryhmien, kuten esim. sijoittajien näkökulmasta tämä avoimuus on kuitenkin hyvä asia.

Kuvio 2. Terveystalon verojalanjälki 2013 (Terveystalo veronjalanjälki 2014)

Yritysvastuuraportointi olisi hyvä ottaa yrityksissä mukaan tuotantoketju-näkökulmaan, joka vastaisi useasti yrityksissä paremmin yritys vastuun vaikutuksia (Työsuojelurahasto 2013). Nykyisin on julkisuudessa paljon keskusteltu siitä, että pystyvätkö markkinat ratkaisemaan yritysten sosiaaliset ja ympäristöongelmat. Markkinat pystyvät parantamaan yritysten sosiaalista ja ympäristösuorituskykyä, jos asiakkaat, työntekijät, sijoittajat ja muut sidosryhmät pystyvät vaikuttamaan siihen, onko yritys yritys vastuussa hyvällä vai huonolla tasolla. Ulkopuolisten on pystyttävä vaatimaan hyvää yritys vastuuta. Yrityksistä täytyy kuitenkin saada tietoa siten, että pystytään erottelemaan hyvät ja huonot yritys vastuun tekijät. (Utgärd, 2015, 12)

Uutena trendinä ovat tulleet mukaan yhteiskunnalliset yritykset. Nämä ovat kuitenkin vielä melko harvalukuisina yritysten kentässä. Selvästi yhteiskunnalliset yritykset toimivat usein monipuolisesti noudattaen yhteiskuntavastuuta eri osa-alueilla. Suomalaisen työn liiton mukaan yritykset, jotka määritellään yhteiskunnallisiksi yrityksiksi, toimivat seuraavasti: Pyrkivät ratkomaan yhteiskunnallisia ongelmia,

käyttävät suurimman osan voitoistaan yhteiskunnassa olevien tavoitteidensa edistämiseen, kehittävät kannattavia ratkaisuja ympäristöongelmiin ja yritysten omistajat ovat näihin kaikkiin yritysten yhteiskunnassa olevien tavoitteiden ratkaisuun sitoutuneet. (Suomalaisen työn liitto 2015) Yhteiskunnalliset yritykset on hyvä erottaa sosiaalisista yrityksistä, jotka saavat tukea palkatessaan henkilöstöä sosiaalis-terveydellisin perustein. Yhteiskunnalliselle yritykselle voiton tekeminen on tarpeen, jotta voidaan toteuttaa yhteiskunnallisesti hyödyllistä tarkoitusta sekä toimintalogiikkaa. (Kirjavainen & Laakso-Manninen, 2010, 245)

Yritysvastuuasiat ovat kuitenkin monesti vieraita monille yrityselämässä mukana oleville, jolloin yritysvastuuasiat koetaan vaikeiksi ja lähinnä kuluveriksi. Tässä tutkimuksessa on rajattu kaupan alan toimitusketju kohteeksi, josta on tarkoitus laajentaa tietämystä. Toimitusketjussa käydään läpi Global Compactin neljää osa-aluetta: ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus (United Nations Global Compact 2015). Kaupan alalla ei vielä ole runsaasti tutkimuksia näistä teemoista. Tutkimuksessa haetaan uusia näkökulmia toimitusketjun vastuullisesta hallinnasta. Miten sidosryhmien tarpeet huomioidaan? Onko toimitusketju kaupan alan yritysten hallinnassa aina valmistajalta päätyen loppuostajaan kaupan kassalla?

Niskalan ja Tarnan (2003) mukaan yrityksen olemassaolo on riippuvainen sidosryhmien yhteistyöstä ja niiden luovuttamista panoksista. Edelleen yritys voi pitkällä ajanjaksolla selvitä ainoastaan silloin, kun se pystyy tyydyttämään keskeisimpien sidosryhmien tarpeet. (Niskala & Tarna, 2003, 55)

Lisäämällä vastuullisuutta yrityksen käytännön toiminnassa, myönteisinä asioina yrityksen talouden kannalta voidaan nähdä seuraavia: parantaa resurssien käytön tehokkuutta, kehittää parempia sidosryhmäsuhteita, voidaan laajentua uusille markkina-alueille, joiden edellytyksenä on hyvä yhteiskuntavastuu toiminnassa, mahdollistaa vastuullisuusosaamisen kautta luomaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä auttaa kannattavuuteen niin, että tuotteista saadaan korkeampia hintoja, koska tuotteet pystytään erilaistamaan. (Joutsenvirta et al., 2011, 35)

Nykyisin yritysvastuu on yhä enemmän mukana yrityksen voimavarana ja kilpailutekijänä. Yhteiskuntavastuuraportointi nähdään useammin kilpailuvalttina ja mittareina ohjaukseen ja suorituskykyyn. Kaupan alalla on huomattu asiakkaiden kiinnittävän yhä enemmän huomiota kestävään kehitykseen yleisemminkin. Kuitenkin yrityksissä ei vastuullisuutta koeta tulokseen vaikuttavana tekijänä. (FIBS yritysvastuuverkosto 2014)

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tutkimusongelmaksi on muotoutunut:

Kuinka monipuolisesti kaupan alan yritykset raportoivat yritysvastuusta toimitusketjussa?

Alaongelmaksi muotoutui seuraava:

- Kuinka yritykset pystyvät kontrolloimaan koko toimitusketjun osalta yhteiskuntavastuun toteutumista neljällä osa-alueella: ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruptio.

Nämä kaikki neljä aluetta määritellään Yhdistyneiden kansakuntien muodostamasta viitekehyksestä Global Compact. (United Nations Global Compact 2015)

Yritysten toimitusketjuissa riski sopimuksen ketjuttamisesta on usein vaikeaa hallita. Tarkistuskäyntejä ja auditointeja on lisätty. Näissä onnistuminen edellyttää hyvää tietämystä paikallisesta tapakulttuurista ja lainsäädännöstä. Usein yritykset ovat ulkoistaneet nämä tarkastukset yrityksille, jotka esimerkiksi tarkastavat sosiaalisen vastuun toteutumisen. Toimittajilta vaaditaan vastuullisuutta usein sopimuksin. Näissä edellytetään toimittajalta tiedot tuotteiden vastuullisuuteen liittyvistä asioista. (Harmaala & Jallinoja 2012,183-184)

Tutkimuksessa keskitytään ainoastaan yrityksen toimitusketjuun ja siihen liittyvään yhteiskuntavastuuseen. Tuloslaskelman ja taseen numeeriset arvot ja niiden vaikutus, sekä muu yritysten taloustieto yritysinformaatiosta jätetään tämän tutkimuksen

ulkopuolelle. Neljän yrityksen toimitusketjua tarkastellaan yritysvastuuasioiden kautta. Käytännön lähempi tarkastelu vaatisi tutustumista henkilökohtaisesti tuotantolaitoksiin ja käytännön toimintaan. Raporttien tutkimus tuo mukaan sen, ettei yleistystä voida laajemmin tehdä muihin kaupan alan yrityksiin. Tarkoituksena on syventää tietämystä kaupan alan vastuuraportoinnista kvalitatiivisesti tehtynä tutkimuksena ja neljän tapauksen aineistolla.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Kestävää kehitystä on tutkittu kansainvälisesti erittäin paljon. Myös Suomessa aihealueesta on tehty mielenkiintoisia tutkimuksia. (Laine, 2009; Rouhinen, 2014) Yritysten painotukset raportoinnissa näkyvät erilaisina raporteina. Monissa kaupan alan yrityksissä on toimitusketjuissa huomattu epäkohtia lähinnä alkupäässä toimitusketjua.

Raporttien analysoinnissa on huomioitu koko toimitusketju yrityksissä, viitekehyksenä Global Compact. Tässä tutkimuksessa on mukana neljä yritystä: Kesko Oyj, vastuullisuusraportti 2016, Stockmann Oyj, vastuullisuusraportti 2016, Clas Ohlsson AB, vastuullisuusraportti 2016 ja Bygghem AB, tilinpäätöksen yhteydessä vastuullisuusraportti 2016.

Yritysten yritysvastuuraportointia analysoidaan ja huomioidaan kaupanalan erityispiirteet sekä toimialojen toimitusketjujen ulottuvuudet. Keskon ja Stockmanin raporteista on valittu suomenkieliset versiot. Clas Ohlsson ja Bygghem on analysoitu ruotsinkielisistä raporteista. Kielivalinnalla ei ole vaikutusta tutkimustuloksiin. Kirjallisuuskatsauksessa on tietoa haettu pääasiassa hakusanoilla yritysvastuuraportointi, toimitusketju ja kaupan ala. Aineiston raporteista on haettu syvällistä kuvaa yritysvastuuraportoinnista kaupan alan toimitusketjusta.

Tutkimuksessa on erityisesti nostettu esiin neljä viitekehuksesta tulevaa pääkohtaa: Ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus. Nämä toimivat tämän tutkimuksen lähtökohtana. Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen tutkimusote ja

tapaustutkimus. Sisällönanalyysimenetelmällä haetaan tutkimusmateriaalista johtopäätöksiä.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus jakaantuu viiteen osaan. Ensimmäisessä luvussa käydään läpi työn tausta, tavoitteet ja rajaukset. Toisessa luvussa on kirjallisuuskatsaus aiheeseen. Kolmannessa luvussa on tarkastelukohteena tutkimuksen empiria, joka muodostuu neljän kaupan alan yrityksen yhteiskuntavastuuraporteista. Neljännessä luvussa käydään läpi tuloksia ja löydettyjä asioita kohteena olevista yrityksistä. Viimeisessä luvussa on yhteenveto ja johtopäätökset. Yhteenveto ja johtopäätökset luvussa peilataan tutkimuksen tuloksia aikaisempaan vastuullisen toimitusketjun tutkimustuloksiin. Monet asiat ja tutkimuksen havainnot ovat löydettävissä aiemmasta tutkimusmateriaalista. Kuitenkin eroavaisuuksia on myös nähtävissä. Viimeisessä luvussa on jatkotutkimusehdotuksia, jotka ovat löytyneet tutkimustyön ohella.

2 YRITYSVASTUU TOIMITUSKETJUSSA

2.1 Aikaisempi tutkimus

Laskentatoimi ja siihen liittyvät osa-alueet muuttuvat paljon. Perinteisen laskennan rinnalle ovat tulleet vastuullisuusasiat. Myös rahoittajat ja sijoittajat vaativat yritysvastuulle riittävää tasoa. Tulevaisuudessa yrityksen henkilöstö, asiakkaat, tavarantoimittajat ja muut sidosryhmät kiinnittävät enemmän huomiota yritysvastuuasioihin. Tällöin kyseeseen tulee myös paljon muita asioita, kuin vain taloudellinen informaatio. Monesti on julkisuudessa arvioitu, että tulevaisuudessa kestäväällä kehityksellä ja siihen liittyvillä asioilla voisi olla mahdollisuuksia tehdä tuottavaa yritystoimintaa ja erikoistumalla hyväksi yrityskansalaiseksi. Finnish business society organisaation tekemässä tutkimuksessa on yritysten keskuudesta löydetty neljä suosituinta vastausta kysymykseen, miksi yritys panostaa vastuullisuuteen. (Finnish business society, 2014)

- Tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen
- Yritysmaineen rakentaminen
- Vastuullisuus on liiketoiminnan lähtökohtana
- Asiakastyytyväisyyttä voidaan lisätä

Pwc:n tekemässä yritysvastuubarometrissä on huomattu, että ensimmäisenä yritysvastuussa kehitetään raportointia. Toisaalta yritysvastuun johtaminen on yhä enemmän systemaattisempaa. Edelleen raportin johtopäätöksinä nähdään laajemmin tavoitteellisuutta, mutta tämä edellyttää viestinnältä yhä enemmän avoimuutta. (Pwc julkaisut 2012) Corporate Knights Capitalin tekemässä eri pörssien parhaiten raportoivien yritysten keskuudesta on Helsinki Stock Exchange noussut ensimmäiseksi. Yritykset raportoivat eri kriteereillä arvioiden laadukkaammin kuin muissa pörsseissä. (Corporate Knights Capital, 2014)

Andrew et al. (2012) ovat tutkimuksessaan huomanneet ympäristövastuun tärkeyden luotaessa yritys vastuullisia arvoketjuja. Aikaisemmin yrityksissä on useasti kiinnitetty huomiota erityisesti taloudelliseen vastuuseen. Huomattavasti vähemmän on kiinnitetty huomiota sosiaalisiin ja ympäristövaikutuksiin yrityksissä. Kuitenkin tämä painotus tuo riskin antaa vääriä suosituksia eivätkä yritykset hyödynnä parantuneita ympäristön ja sosiaalisen ilmapiirin sekä hyvinvoinnin vaikutuksia, jotka parantaisivat kilpailukykyä. (Andrew et al. 2012). Walsh (2011) on yhdistänyt tutkimuksessaan Maslowin tarvehierarkian ja Porterin arvoketjuanalyysin tutkiessaan kehittyvien maiden yhteiskuntavastuun kehittymistä. Tuloksissa on huomattu korkeampien tarpeiden yhteneväisyyttä. (Walsh, 2011)

Kansainvälisten yritysten vastuullisuusasioiden muuttuminen ja parempaan suuntaan kehittyminen ovat seurausta usein markkinoilta tulevista vaatimuksista. Vastuullisuusraportit ovat joissain maissa tulleet pakollisiksi. Vapaaehtoisuuteen perustuvien raporttien määrä on myös vuosittain kappalemääräisesti tasaisesti noussut. Kansainväliset yritykset ovat tulleet yhä vaikutusvaltaisemmiksi. Yritykset ostavat maista, joissa ei yritys vastuulainsäädäntöä ole. Myös työntekijöiden edut ovat pienet. Tämän vastakohtaksi yritykset kehittävät usein vastuullisuusohjelmia. Kotimaan valtiot eivät pysty valvomaan yrityksiä. Nykyisin vastuullinen ajattelu liiketoiminnassa on jo globaalia. Yritykset toteuttavat yritys vastuuta eri tavalla eri maissa. Tärkeänä ohjaajana ovat kotimaiset instituutiot ja markkinoiden aiheuttama paine yritysten yritys vastuuhjelmia kohtaan. Viime vuosina useat valtiot Euroopassa ja muissa maanosissa ovat toteuttaneet yritys vastuuta tukevaa politiikkaa. (Brown & Knudsen, 2015)

Kirjanpitolaissa on määräyksiä suurille yli 500 henkilön yrityksille, jotka ovat yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. Näiden yhteisöjen on annettava selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista. Selvityksestä on selvittävä tiedot seuraavista asioista: ympäristöasioista, sosiaalisista asioista, henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruptioin sekä lahjonnan torjunnasta.

Lisäksi selvityksessä on oltava kuvaus liiketoimintamallista sekä toimintaperiaatteet, joita yritys noudattaa huolehtiessaan neljästä eri tietoryhmästä. Myös tulokset joita toimintaperiaatteet ovat näissä ryhmissä aikaansaaneet. Riskienhallinta kaikissa neljässä ryhmässä ja kuvaus kirjanpitovelvollisen liikesuhteista, tuotteista ja palveluista sekä muu toiminta, joka liittyy riskeihin. Selvityksessä on oltava myös muut kuin taloudelliset tunnusluvut, jotka ovat merkityksellisiä kirjanpitovelvollisen liiketoiminnalle. Jos yritys ei joiltain osin noudata toimintaperiaatteita, selvityksessä on perusteltava syy noudattamatta jättämiselle. (Kirjanpitolaki 1997)

Yritysvastuulla on monien vuosien historia. Tutkimuksia yritysten yhteiskuntavastuusta on runsaasti. Useita tutkimuksia aiheesta on jo vuosikymmenien ajalta. Tutkimuksista ensimmäisiä artikkeleja oli Milton Friedman teoksellaan *The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits*. Teoksessa Friedman väittää yrityksen voiton riittävän siihen, että vastuullisuus syntyy tästä voitosta. (Friedman, 1970) Ensimmäiset tutkimukset keskittyivät yritysten ympäristö tilinpäätösraportteihin, lähinnä teollisuuden piirissä. Yhtenä yritysvastuun syntyhetkenä pidetään Gro Harlem Brundtlandin johtaman komission raporttia vuonna 1987 julkaistussa Yhdistyneitten Kansakuntien komission raportissa (Edwards, 2005,16).

Nykyisin pidetään sidosryhmien keskuudessa hyvin tärkeänä, että yritys ainakin jossain määrin ottaa osaa yhteiskunnan kestäväan kehitykseen ja siihen liittyviin asioihin. Hyväksyttävää ei ole enää se, että jos yritys tekee voittoa, niin se ei jotain osaa tästä voitosta osoittaisi myös ihmisille yhteiskunnassa sekä ympäristön suojeluun (Plessis & Grobler, 2014). Kim et al. (2014) ovat löytäneet myös vastaavia tuloksia yrityksille, jotka kiinnittyvät sosiaaliseen normistoon yritysvastuun avulla. Nämä yritykset saavat kannatusta ja hyväksyntää ympäröivästä yhteiskunnasta ja kuluttajilta (Kim et al. 2014).

2.2 Yritysvastuun muutokset kaupan toimitusketjussa

Toimitusketjun jakelutiet ovat kaupan alalla muutoksessa. Tämä johtuu suurelta osin verkkokaupan kasvusta. Tavaravirrat muuttuvat monimuotoisemmiksi. Tulevaisuudessa kuljetusten ja logistiikan suunnitteluun kehitettävien toimintaohjausjärjestelmien tärkeys lisääntyy. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2012)

Päätekijät, jotka mukauttavat vastuullisen toimitusketjun käytäntöjä. Sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä vastuullisen toimitusketjun muokkautumiseen ovat seuraavat: (Hassini et al. 2012)

- Markkinavoimat
- Poliitiikka ja lainsäädäntö
- Tiede ja teknologia
- Tuotekehitys
- Prosessien kapasiteetti
- Sourcing ja operaatiot
- Kuljetukset ja logistiikka
- Markkinointi ja suhdetoiminta
- Sosiaalinen näkökulma

Markkinavoimat sisältävät kuluttajat, kaupat ja sidosryhmät, jotka haluavat vastuullisia tuotteita. Valtioilta tai lainsäätäjiltä saadaan lainsäädäntöä ja politiikkaa, jotka edellyttävät yrityksiltä investointeja ympäristöjohtamiseen ja käytäntöihin. Tiede ja teknologia kehittävät vähemmän saastuttavia tuotteita ja prosesseja yrityksille. Tuotekehittely kehittää yhä vihreämpiä tuotteita ja parantavat nykyisiä tuotteita. Vastuullisia tuotteita on yhä enemmän. Esimerkkinä voidaan mainita paluulogiistiikka. Ostotoiminta ja operaatiot etsivät yhä vihreämpiä toimintamutoteja. Esimerkiksi yritykset, kuten Subaru ja Toyota ilmoittavat toimivansa nollajäteajattelulla. Tämä merkitsee ympäristön saastumisen vähentämistä. Yritykset huolehtivat prosessista niin, että mikään ostettu tuote ei päädy kaatopaikalle. Kuljetus ja logistiikka huolehtivat

toimitusketjusta, paluulogistiikasta, uudelleen käytöstä, kierrätyksestä sekä toiminnoista palautuksille. Markkinointi ja suhdetoiminta tekevät asiakkaille tietoisiksi asioita, jotka tekevät tuotteen ympäristöystävälliseksi, tai vastuulliseksi. Sosiaalinen näkökulma keskittyy käytäntöihin ja toimintoihin yrityksissä, yrityksen suhteeseen työntekijöihin, ostotoiminnan käytännön toimintaan sekä ympäristökysymyksiin ympäröivässä yhteiskunnassa. (Hassini et al. 2012)

Kolme eri asteella olevaa yritysvastuun sitoutumisen tasoa on tunnistettu yrityksissä. Minimaalinen, osastollinen ja sitoutunut strategia. Minimaalinen ja osastollinen taso automaattisesti hyötyy ja oppii parhaita käytäntöjä sitoutuneesta strategiasta. Minimaalisen tason yrityksen on hyvä olla varovainen, eikä ylikorosta omia yritysvastuuasioitaan. Tämä voi avata tien kriittiselle arvostelulle, millä voi olla negatiivista vaikutusta yrityksen maineelle. On siitä syystä suositeltavaa, että yritys sopeuttaa omistajastrategian yritysvastuun tasolle. On myös huomattu yritysten siirtyvän yritysvastuusta yleisempään vastuuseen yritystoiminnassa. Tutkimuksessa on löydetty kuluttajien kiinnostavan vastuullisuusasioihin huomiota eri tavalla, riippuen henkilökohtaisista arvoista ja mielipiteistä. Yritysten on tärkeää pitää mielessä yrityksen ydintoiminta ja toimiala. Kuitenkin on huomioitava asiakaskunnan arvot ja mielipiteet, kun kehitetään yritysvastuustrategiaa. (Öberseder et al. 2013)

Yritysvastuuta on vaikea toteuttaa toimitusketjussa, kun toimitaan monimutkaisessa yhdistelmässä. Tällöin yritykset toimivat ristiriitaisessa arvomaailmassa eri kulttuureissa. Erityisesti monikansalliset yhtiöt ovat tämän kaltaisten asioiden kanssa sidoksissa, koska tuotteita hankitaan monista eri maista. Kuitenkin yritysten odotetaan vastaavan osakkeenomistajien odotuksiin. (Werther & Chandler, 2011, 279)

Samankaltaisuuden rakentaminen raportoivien yritysten välillä on tärkeää. Erityisesti alueilla, joilla yritysvastuuasiat ovat vasta nousemassa tietoisuuteen. Esimerkiksi Kiina ja Intia ovat hyötynneet vahvoista paikallisista Global Combact verkostoista. Global Combact viitekehys on myös oppimisen ja jatkuvan parantamisen väline, joka laittaa

asioita yritysten asialistalle. Nämä voitaisiin muuten olla huomaamatta. (Rasche & Waddock, 2014, 209)

Grundström (2004) kuvaa kirjassa kauppatapaa, jossa on eri piirteitä kuin esimerkiksi Euroopassa. Esimerkiksi Kiinassa Kantonin messuilla 18 000 osastoa on täynnä yrityksiä. Vuonna 1957 sosialistisen maan valuutantarpeesta alkaneet messut ovat nykyisin yli 200 sadasta maasta saapuvien hankinta-alan ammattilaisten ostopaikka. Messut ovat paisuneet yli 150 000 ostajan markkinaksi. Näiltä messuilta valitaan eurooppalaisille ja amerikkalaisille kuluttajille joulun ajan lahjatavarat. Messuilla kaupan alan ostoihmiset kokoontuvat eri puolilta maailmaa. Samalla viikolla tehdään myös kaupat ja tilataan tavara. (Grundström, 2004, 30)

Tästä nopeatahtisesta kaupanteosta voi olla erittäin vaikeaa löytää vastuullinen toimittaja tarvittavalle tuotteelle. Ostoviikon aikana on käytännössä mahdotonta varmistaa myyjän vastuullisuus kaikissa osa-alueissa, joita esimerkiksi Global Compact -viitekehys yritysten hyviksi vastuuasioiksi ilmoittaa.

Yrityksissä toimitusketju voidaan nähdä pitempänä, jossa on mukana toimittajan toimittaja ja asiakkaan asiakas. Toimitusketju voidaan nähdä verkostona, jossa on useita tavarantoimittajia, lukuisia asiakkaita sekä erilaisten palvelujen tuottajia. Yrityksissä tehdyt päätökset vaikuttavat ketjun muihin osapuoliin. Ketjun osapuolten tulee kehittää keskinäistä kommunikointia ja tietojen jakamista. Tieto kulkee molempiin suuntiin, mutta päävirta on asiakkailta yritykseen ja lisäksi eteenpäin tavarantoimittajille. (Sakki, 2009, 22)

Nykyisin asiakkailla ja sidosryhmillä on mahdollista montaa eri kanavaa pitkin selvittää asioita tuotteesta ja käytännössä asioita usein selvitetäänkin eri reittejä pitkin. Yhä enemmän kuluttajat käyttävät sosiaalista mediaa ja saavat helposti tietoa keskustelupalstoilta ja muista Internet-lähteistä. Näissä yhteyksissä yhtiöillä on vähän mahdollisuutta kontrolloida Internetin voimaa. (Deloitte, 2012)

Eri tietolähteistä asiakkaiden on yhä helpompaa selvittää yrityksestä yritys vastuuasioita. Tähän liittyen yritysten kannattaa vastuuraporteissaan läpinäkyvästi kertoa toiminnastaan. Voidaan jopa nähdä niin, että negatiivisistakin asioista olisi hyvä kertoa, varsinkin, jos tiedot ovat olleet julkisuudessa ja medioissa luettavissa. Eräänä tietolähteenä Suomessa voidaan pitää vuosittaista yritys vastuuraportointikilpailua. Tässä kilpailussa palkitaan vuoden parhaiten raportoineet yritykset. Kilpailuun osallistuneet yritykset ovat lisääntyneet runsaasti vuosittain. Myös kilpailu-raporttien taso on noussut joka vuosi. Kilpailu on mainostamisen ja hyvän maineen mediatapahtuma, josta voittaneet ja palkitut yritykset osaavat ja haluavat ottaa hyödyn. (FIBS 2014)

Yritysten toimitusketjun vastuullisuutta on runsaasti ja laajasti tutkittu. Kaupan alalla toimialan luonteesta johtuen on toimitusketju pääroolissa yritys vastuussa. Yritykset voivat hyötyä vastuullisuudesta hyvänä yritys kansalaisena ja pystyvät näin edistämään kulttuuriarvojaan. (Timonen & Luoma-Aho, 2010, 10) Raporttien visuaalisuutta ja valokuvia tutkittaessa on nähty, että valokuvat näytetään jatkuvasti eteenpäin suuntautuvana. Näyttäen hyvää, mitä aiotaan tulevaisuudessa tehdä eikä esitetä asioita, joita on edellisen tilikauden aikana tehty. (Rämö, 2011, 379)

Grant et al. (2013) mukaan yrityksissä, jotka toteuttavat vihreää toimitusketjua, edellytetään varmistusta siitä, että logistiikka ja hankintaketjun eri osa-alueet ovat ympäristöystävällisiä eivätkä tuhlaavia. Näissä toimitusketjuissa päähuomio on koko toimitusketjun hiilijalanjäljen pienentäminen kaikissa hankintaketjun asioissa. (Grant et al. 2013, 22)

2.3 Toimitusketjun vastuullinen johtaminen

Toimitusketjun strategia ja asiakaslähtöisyys vaikuttavat yritysten harjoittamaan vihreän toimitusketjun johtamiseen. Lisäksi yritysten koolla on vaikutusta vihreän toimitusketjun johtamiseen. (Lintukangas et al. 2014) Finne ja Kokkonen (2005) mukaan voidaan nähdä jopa laajemmin niin, että logistinen ketju ei pääty kuluttajalle, vaan puhutaan paluulogistiikasta. Näitä ovat esimerkiksi tuotteiden veto markkinoilta, huolto ja tuotepäivitykset, takuupalautukset, vaihdot, tavaroiden palautus varastoon, jäte ja romu sekä kuljetusapuvälineet. Nämä toiminnot ovat usein kalliita toteuttaa. Toiminnot ovat siksi usein ulkoistettu. (Finne & Kokkonen, 2005, 326)

Uudenlainen näkökulma toimitusketjun johtamiseen on myös tutkia kierrätystavaroiden ja varaosien myyntiä. Ketjut ovat monimutkaisia ja erilaisia. Monesti uudetkin tuotteet on valmistettu kierrätysmateriaalista. Näiden tuotteiden osalta toimitusketjun tutkiminen on ollut vähäisempää. Kyseessä voi monesti olla useamman tason toimitusketjuja, joiden tutkimisessa on jokainen ketju lajiteltu omaksi yksilökseen. Kuitenkin nämä ketjut ovat yhteydessä toisiinsa ja vaikuttavat yhdessä kestävän toimitusketjun johtamiseen. (Svensson, 2007)

Vastuulliset tuotteet kuitenkin lisäävät uusia kustannuksia, eivätkä ole enää niin hintakilpailukykyisiä. Näin ajaututaan yrityksissä kohti erilaistumisstrategiaa. Sekä keskitytään tietyille markkinasegmenteille, jotka ovat valmiita ottamaan vastuullisia tuotteita. Yritysvastuullinen kansainvälinen arvoketju voidaan määritellä kuin kansainvälinen arvoketju, jossa tuotteiden ja toimintatapojen yhteydessä otetaan huomioon ympäristön, sosiaalisen, taloudellisen sekä käytännön vaikutukset yritykselle. Myös tämän lisäksi voidaan yritysvastuullinen kansainvälinen arvoketju määritellä ottaen huomioon erityisiä sosiaalisia tai ympäristön painotuksia. (Cruz et al. 2008)

Kaikki toiminnot, jotka ovat yhteydessä yrityksen arvoketjuun, vaikuttavat myös yrityksen sidosryhmiin. Jos nämä toiminnot johdetaan huonosti, aiheutuu tästä haittaa sekä yritykselle monissa toiminnoissa, että ympäröivälle yhteiskunnalle. Samalla tästä koituu myös kustannusvaikutuksia yritykselle. Toisaalta, jos yritys tehostaa arvoketjuna toimintaa, vaikuttaa tämä yhteiskunnalliseen vaikutukseen positiivisesti sekä lisää yrityksen kustannussäästöjä ja pitemmällä aikajaksolla turvaa yrityksen toimintaedellytyksiä. Toimintaketjussa yritys voi myös huomioida eri alihankkijaryhmiä, kuten esimerkiksi pienempiä toimijoita, joiden olisi muuten vaikeaa toimia yhteistyössä suurten yritysten kanssa. (Niskala et al. 2013)

Oman yrityksen arvoketjun ja siihen liittyvän toiminnan välittömien ja välillisten vaikutusten ymmärtäminen sekä määrittäminen liittyvät yrityksen vastuullisuuteen. Nykyisin toimintoja yrityksissä ulkoistetaan ja toimitaan verkostojen osana. Näissä yhteyksissä ulottuvuudet saattavat olla yrityksen oman juridisen päätäntävällän ulottumattomissa. Näissäkin tapauksissa olisi yrityksen hyvä kuitenkin huomioida arvoketjuunsa läheisesti yhteydessä olevat yhteiskunnalliset vaikutukset. Riippumatta siitä mikä on omistussuhde. (Rohweder, 2004, 111)

Toimitusketjun päätöksenteko on useasti epävarmaa ja ilman tietoa tulevaisuudesta. On kuitenkin mahdollista yrittää löytää skenaarioita tulevaisuudesta. Usein yritykset pysyvät vain yhdessä mahdollisessa tulevaisuuden ennusteessa. Shapiro (2007) suosittaa ottamaan huomioon useita eri vaihtoehtoja, jolloin on valmiudet rohkeasti vastata tulevaisuuden kehitykseen (Shapiro, 2007, 445). Kaupan alan yrityksissä raportit esitetään muun tilinpäätösaineistoin yhteydessä tai erillisenä raporttina. On tutkittu, että yritykset, jotka tekevät erillisen vastuuraportin, ovat paremmin huolehtineet yhteiskuntavastuustaan (Pattern & Zhao, 2014).

Yrityksen yhteiskuntavastuuasioissa johtamisen ja raportoinnin olisi hyvä muodostaa saumaton kokonaisuus. Johtamisprosessissa voidaan erottaa vaiheet seuraavasti: tavoitteiden asettaminen, toiminnan suunnittelu, toteutus, tulosten seuranta ja arviointi. Raportointiprosessia on mahdollista jakaa viiteen vaiheeseen: raportin tavoitteiden

määrittely, raportin suunnittelu, laadinta, jakelu ja palautteen kerääminen sekä analysointi. Yhteiskuntavastuuraportointi on kiinteä osa yhteiskuntavastuun merkittävyydestä raportoivalle yritykselle. Yrityksen olisi hyvä määritellä toiminnan kannalta merkittävät yhteiskuntavastuun näkökulmat, strategiset tavoitteet sekä keskeiset sidosryhmät. (Niskala & Lovio, 2004, 232-233)

Osto-osaston on kansainvälistymiskehityksessä mukana ollessa osattava globaali hankintaprosessi. On nähtävä visiot ja uudet asiakaslähtöiset toiminnot ja kehitettävä toimintoja sekä toteutettava ne. Oston on nähtävä yrityksen tuotteiden elinkaarivaiheet ja huomattava, missä vaiheessa tuotteet ja markkinat ovat elinkaareissa. Muutoksiin valmistautuminen on näin osto-osastolle mahdollista. (Tuontioapas, 1999, 9)

Kaupan alalla kestävä kehitys merkitsee toimitusketjua aina valmistajalta lopputuotteen ostajalle asti. Hankintaosasto pystyy merkittävästi vaikuttamaan kaupan alan toimintaan kestävän kehityksen osalta. Nykyisin on enemmän alettu painottamaan sidosryhmien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yritys voi sitouttaa toimitusketjun alkupään toimijoita esim. juridisilla sopimuksilla, joissa kirjataan toimintatavat vastuulliseen toimintaan. Hallinnointikoodilla on huomattu olevan vaikutusta toimitusketjussa, kun se on varmennettu kolmannen osapuolen toimesta. Tällöin se mahdollistaa olennaisempaa ja täsmällisempää tietoa partnereiden välillä suoraan sekä epäsuoraan. (Ciliberti et al. 2011)

Usein yrityksissä määritellään arvot. Ei kuitenkaan ole varmuutta siitä, että nämä arvot toteutuvat aina automaattisesti, esimerkiksi ostopolitiikassa. Arvot on hyvä kirjoittaa julkisesti yrityksen politiikkaan ja viestimällä näiden arvojen käytöstä avoimesti. Edelleen johdon on päätettävä, miten annetaan tietoa sisäisesti ja ulkoisesti. (Juutinen & Steiner 2010, 156-157) Heiskanen ja Salo (2008) painottavat johtajan tärkeyttä eettisessä johtamisessa. Heidän mukaan yksittäisen johtajan oman eettisen toiminnan kehittyminen auttaa organisaatiota kehittymään parempaan suuntaan sekä tuottaa tuloksia koko organisaatiolle (Heiskanen & Salo, 2008, 50).

3 AINEISTON ESITTELY JA TUTKIMUSPROSESSI

3.1 Tutkimuksen yritykset ja yritysraportit

Yritysraportoinnissa on nähtävissä kaupan alalla eri tapoja tehdä raporteja. Teoria muodostuu aikaisemmasta kirjallisuudesta, sekä tutkimuksista. Tässä tutkimuksessa käsitellään yritysten vastuullisuusraportteja vuodelta 2016, joista kaksi on Suomesta ja kaksi on Ruotsista. Kaikki materiaali on ladattu yritysten Internet-sivuilta. Tutkimuksessa on kiinnitetty huomio tilinpäätöksen vastuullisuusraporttiosuuteen, jolloin muu tilinpäätösaineisto on rajattu pois tutkimuksesta.

Yrityksiä valittaessa on kiinnitetty huomiota siihen, että yritykset ovat jo useamman vuoden ajan julkaisseet yritysraportteja. Raportointi on vakiintunut käytännön toiminnaksi. Myös yritysten ilmoittama yritysraportoinnin ja käytännön toimenpiteiden tärkeys yritysraportissa on vaikuttanut valintaan. Suomi ja Ruotsi on valittu maiden ollessa kulttuuriltaan melko samoja. On myös haettu näkökulmaa siihen ajatukseen, että onko ruotsalainen yritysmaailma ja siihen liittyvä yritysraportointi Suomea edellä ja kehittyneempää.

Seuraavat kaksi yritystä on valittu Suomesta:

- **Kesko Oyj**
- **Stockmann Oyj Abp**

Seuraavat kaksi yritystä on valittu Ruotsista:

- **Clas Ohlson AB**
- **Bygghem AB**

Kesko Oyj on suomalainen kaupan alan pörssi-yhtiö. Liikevaihto vuonna 2016 oli 13,2 mrd. euroa (alv. 0%). Kesko toimii päivittäistavarakaupassa, rakentamisen ja talotekniikan kaupassa sekä autokaupassa. Toimintaa on Suomessa, Ruotsissa,

Norjassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Keskon ketjutoimintaan kuuluu yli 2000 kauppaa. Vuosittain yritys julkaisee yhteiskuntavastuuraportin. Tutkittavista neljästä yrityksestä ainoana Kesko Oyj käyttää myös videoita, ääntä ja kuvaa raporttien yhteydessä, kuten esimerkiksi haastatteluja eri sidosryhmistä kestäväen kehityksen teemoista ja eri aihealueista. Yrityksellä on erittäin laaja raportti, kun verrataan kolmeen muuhun tutkittuun yritykseen. Raportti sisältää myös paljon sidosryhmien puheenvuoroja. Yhteiskuntavastuu perustuu Keskon strategiaan, arvoon, visioon ja missioon sekä vastuullisuusohjelmaan. Vastuullisuustyötä ohjaavat Keskon yleiset yhteiskuntavastuun periaatteet, Code of Conduct-toimintaohjeet ja Keskon ostotoiminnan periaatteet. (Kesko 2017)

Stockmann Oyj Abp on julkisesti noteerattu kaupan alan yhtiö. Yritys on suomalainen vuonna 1862 perustettu vähittäiskauppaa harjoittava pörssi-yhtiö. Liikevaihto vuonna 2016 oli 1,3 miljardia euroa. Yrityksen toiminta jakautuu kolmeen liiketoimintayksikköön, Stockmann Retail, Real Estate ja Lindex. Toimintaa on 18 maassa ja yhtiöllä on noin 483 myymälää ja verkkokauppaa. Stockmann julkaisee erillisen yhteiskuntavastuuraportin vuosittain. Yrityksen yhteiskuntavastuun strategian perustana toimivat Stockmannin arvot, toimintaperiaatteet ja YK:n Global Compactin 10 periaatetta. (Stockmann 2017)

Clas Ohlson AB on kansainvälinen vähittäiskauppaa harjoittava ruotsalainen kaupan alan yhtiö. Yritys on perustettu vuonna 1918 ja noteerattu Tukholman pörssissä. Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Yhdistyneissä Arabiemiirikunnassa on yhteensä 217 myymälää. Lisäksi on verkkokauppa. Liikevaihto vuonna 2016 oli 8 miljardia Ruotsin kruunua vuodessa. Vuosittain yritys julkaisee erillisen yhteiskuntavastuuraportin. (Clas Ohlson 2017)

Bygghem Group AB on ruotsalainen Tukholman pörssissä noteerattu kaupan alan yritys. Toimialana on rakennusmateriaalien myynti kuluttaja-asiakkaille. Toimintaa on pohjoismaissa Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa. Liikevaihto vuonna 2016 oli noin 5,2 miljardia Ruotsin kruunua vuodessa. Myymälöitä yhteensä pohjoismaissa on lähes 130

kappaletta. Yritys julkaisee yritysraportin vuosittain tilinpäätösaineiston mukana. Yritysvastuu pohjautuu Global Compact ja OECD suuntaviivojen mukaan.(Byggmax 2017)

Yritysvastuuraportointia on pisimmän aikaa ollut Keskon, vuodesta 2000 alkaen. Clas Ohlson on julkaissut raportteja vuodesta 2008. Byggmaxin ensimmäinen raportti on ilmestynyt vuonna 2009. Stockmann julkaisi yritysraportin vuonna 2009 ensimmäistä kertaa. Kaikilla tutkimuksen kohteena olevilla yrityksillä raportointi on vakiintunut osaksi muuta tiedottamista usean vuoden ajan.

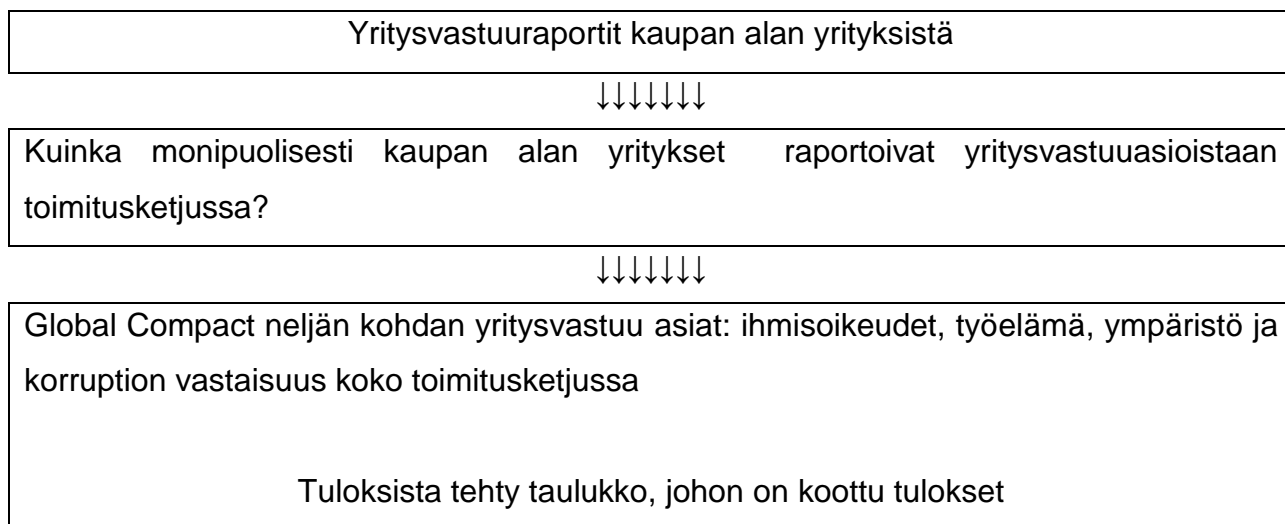
3.2 Tutkimusprosessi

Yrityksistä on tutkittu vastuullisuusraportit. Näistä raporteista on tutkittu kaikki osa-alueet, mitkä liittyvät toimitusketjuun ja sen vastuullisuuteen. Tärkeimpänä kriteerinä on ollut neljä kohtaa ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus. Empiirinen aineisto on haettu raporteista, jotka edustavat ulkoista tiedotusta. Löydetyt asiat on tiivistetty taulukkoon. Tässä on huomioitu monipuolisesti asiat, jotka liittyvät kyseisiin kohtiin. Kaikki tieto on poimittu ainoastaan vastuullisuusraporteista. Muita lähteitä ei ole käytetty täytettäessä taulukkoa. Monipuolisin raportti oli Keskon, jossa raportin sivumäärä oli 104. Stockmann julkaisi erillisen raportin ja sivumäärä oli 47. Clas Ohlsson teki myös erillisen yritysraportin laajuudeltaan 30 sivua. Tutkimuksen kohteista ainoana yritysraportin julkaisi tilinpäätösaineiston yhteydessä Byggmax. Kaikki neljä yritystä ovat listautuneet pörssiin.

Tutkimusta on jouduttu rajaamaan paljon, sillä aihealue on hyvin laaja. Toimialarajaus ja kuluttajille suunnattu markkinointi olivat suurimpia valintakriteerejä, kun aineistoa mietittiin tähän tutkimukseen. Kaikki tutkimuksissa olevat yritykset toimivat kaupan alalla. Ainoastaan tuotevalikoimat vaihtelevat. Myös se, että kaikki yritykset toimivat vähittäiskaupasektorilla on olennainen seikka tässä tutkimuksessa. Kaikki yritykset valittiin pörssiyritysten keskuudesta, sillä materiaalin hankinta oli näin helpompaa.

Tutkimus keskittyy yritysvastuuraportointiin ja vastuullisen toimitusketjun johtamiseen kaupan alan yrityksissä. Neljän yrityksen ryhmä on tutkimuksellisesti rajattu, eikä yleistyksiä voida kaikista tutkimustuloksista tehdä koko toimialalle. Myös raporttien erilaisista muodoista ja painotuksista johtuen yhteiskuntavastuuraportit ovat kaupan alalla aina jokaisella yrityksellä oma luomus, jota ei lainsäädäntö pakota tekemään jonkin erityisen mallin mukaan. Tutkimuskohteen rajauksiin liittyy myös tuoteryhmät, joita yritykset tuovat kuluttajien ulottuville. Toisilla tuoteryhmillä on huomattavasti helpompaa saada toimitusketju toimimaan kestäväen kehityksen mukaan kuin toisilla. Maan osilla, mistä tuotteita hankitaan, on myös suuri vaikutus koko toimitusketjuun ja yrityksiä mahdollisuuteen vaikuttaa toimitusketjuun alusta loppuun.

Vaikutusta on myös tutkittavien yritysten rakenteella ja laajuudella, koska suuremmilla yrityksillä on yhteiskuntavastuuasioiden käytännön toiminnassa useampi henkilö, kuin pienimmillä yrityksillä, joissa saattaa olla tilanne, että kestäväen kehityksen ja yritys vastuun raportoinnista vastaa ainoastaan yksi henkilö. Monesti varsinkin pienissä yrityksissä käytännössä asioita yritys vastuussa hoidetaan tilapäisesti oman työn ohella. Kaikki tutkimuskohteen neljä yritys vastuuraporttia käytiin yksityiskohtaisesti läpi. Erityisesti etsittiin toimitusketjuun liittyviä yritys vastuuasioita. Näistä tehtiin muistiinpanot ja asiaan liittyvät raportoidut kohdat liitettiin osaksi tutkimusta. Saatiin selville toimitusketjun ydinasiat raportoinnissa. (Kuvio 3) Aineisto oli koottu ainoastaan yritysten ilmoittamista asioista. Raporteissa ei mahdollisesti ole kaikkea ilmoitettu, varsinkin jos asiat ovat negatiivisia. Kuitenkin monipuolisesti raporteja tutkimalla on saatu paljon olennaista tietoa esiin.

Kuvio 3. Tutkimuksen toteutus

Kymmenen periaatetta Global Compact viitekehyksessä ovat seuraavat:

(Global Compact in Finnish – suomeksi 2010)

Ihmisoikeudet

- **Periaate 1:** Yritysten tulee tukea ja kunnioittaa yleismaailmallisia oikeuksia omassa vaikutuspiirissään.
- **Periaate 2:** Yritysten tulee huolehtia, että ne eivät ole osallisina ihmisoikeuksien loukkauksiin.

Työelämä

- **Periaate 3:** Yritysten tulee vaalia yhdistymisvapautta sekä kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokasta tunnustamista.
- **Periaate 4:** Yritysten tulee tukea kaikenlaisen pakkotyön poistamista.
- **Periaate 5:** Yritysten tulee tukea lapsityövoiman käytön tehokasta poistamista.
- **Periaate 6:** Yritysten tulee tukea työmarkkinoilla ja ammatinharjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistamista.

Ympäristö

- **Periaate 7:** Yritysten tulee tukea varovaisuusperiaatetta ympäristöasioissa.
- **Periaate 8:** Yritysten tulee tehdä aloitteita, jotka edistävät vastuullisuutta ympäristöasioissa.
- **Periaate 9:** Yritysten tulee kannustaa ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä ja levittämistä.

Korruption vastaisuus

- **Periaate 10:** Yritysten tulee toimia kaikkia korruption muotoja vastaan, mukaan lukien kiristys ja lahjonta.

4 TULOKSET

Tulokset kappaleessa on kerrottu toimitusketjussa ilmenneitä havaintoja tutkimuskohteena olevista yrityksistä. Taulukkoon 3 on tiivistetty havainnot. Nämä havainnot on jaettu kolmeen eri ryhmään: raportoitu vähän, on kiinnitetty huomiota ja raportoitu prosesseja sekä on hoidettu hyvin ja valvottu prosesseja. Ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus kohdat ovat läpikäyty jokaisen yrityksen osalta. Empiriasta nousevat vastaukset tutkimuskysymyksiin on esitetty seuraavissa kappaleissa. Toimitusketjun asioita on löydetty ja analysoitu niistä lähtökohdista, mitä tutkimusmateriaali on esiintuonut. Yleisesti kaikki neljä yritystä raportoivat laadukkaasti ja monipuolisesti yritys vastuusta. Jossain määrin on yritys vastuualueissa käytännön valvontaprosesseissa ja tarkastuksissa vajeita.

Raporteissa tuodaan esille paljon asioita, ja usein halutaan korostaa niitä alueita, joissa yritys tietää olevansa vahva osaaja. Toimitusketjun kaikki osa-alueet ovat hyvin laajoja kokonaisuuksia, jolloin yritykseltä vaaditaan paljon resursseja tarkkailla kaikkia osatekijöitä toimitusketjussa. Kaupan alalla toimitusketjuun osallistuu monta toimijaa, mutta vastuullisuus ja siihen liittyvä raportointi on suurimmassa roolissa vähittäiskaupassa, koska tässä vaiheessa on kosketus kuluttaja-asiakkaan kanssa. Kuluttajien vaatiessa vastuullisuutta toimintaan, kohdistuu muutospaine ja valvonnan vaatimukset vähittäiskauppaan. Tämä oli myös raporteista nähtävissä, että tarkastuksia tehtiin useasti. Vastuullisuutta vaadittiin myös tehtailta. Oltiin jopa valmiita lopettamaan yhteistyö tehtaiden kanssa, jotka eivät vastuullisuus vaatimuksia täyttäneet. Taulukossa 3 nähdään erityisen hyvin hoidetut vastuullisuusalueet ihmisoikeudet ja ympäristö. Vähiten oli raportoitu korruption vastaisuudesta.

Taulukko 3. Yritysvastuuraportointi toimitusketjussa. (Kesko yritysvastuuraportti, 2017, Stockmann yritysvastuuraportti, 2017, Clas Ohlson yritysvastuuraportti 2017 & Byggmax vuosikertomus 2017)

Yritysvastuu toimitusketjussa	Kesko	Stockmann	Byggmax	Clas Ohlson
Ihmisoikeudet	xxx	xxx	xxx	xxx
Työelämä	xx	xx	x	xxx
Ympäristö	xxx	xxx	xxx	xxx
Korruption vastaisuus	xxx	x	x	x

x = raportoitu vähän

xx= on kiinnitetty huomiota ja raportoitu prosesseja

xxx= on hoidettu hyvin ja valvottu prosesseja

Keskon raportti on neljästä yrityksestä kaikkein laajin. Yritys on ainoa suomalainen yhtiö, joka on ollut aina maailman 100 vastuullisimman yrityksen Global 100 listalla vuodesta 2005. Yritys on mukana useissa kansainvälisissä vastuullisen hankinnan

ohjelmissa. Keskon yritysraportti on ulkopuolisen tarkastama. Byggmax on aloittanut raportoinnin ympäristöraportoinnilla ja tekee nykyisin laajempaa raportointia. Yritys tekee hyvin kattavan ympäristöraportin vuosittain omana raporttina. Yrityksen vastuuraporttia ei ole tarkastanut ulkopuolinen taho. Clas Ohlson on tehnyt vastuuraportteja 9 vuoden ajan. Vuoden 2016 raportissa käsitellään laajasti myös toimitusketjua. Yritysvastuun strategiaa on käsitelty monesta näkökulmasta. Clas Ohlson ei tarkastuttanut vastuuraporttia ulkopuolisella tarkastajalla. Stockmann on julkaissut yritysraportteja 8 vuoden ajan. Raportoinnin periaatteet on alussa esitelty, kuten on myös kolmessa muussa yrityksessä. Yrityksen vastuuraporttia ei ole tarkastanut ulkopuolinen taho. Seuraavaksi käydään läpi jokaisen yrityksen kohdalta ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus.

Ihmisoikeudet

Kesko on toimitusketjussaan ottanut tavoitteeksi sen, että suoran riskimaatunnon sosiaalinen vastuu on varmistettu. Tätä tukemaan on otettu käyttöön BSCI (Business Social Compliance Initiative). BSCI on yritysten perustama ja johtama järjestelmä, joka valvoo työoloja tehtaissa. Vuoden 2017 alussa oli Keskon riskimaatoimittajilla yhteensä 386 voimassa olevaa sosiaalisen vastuun auditointia. Stockmann yhtiön omien työntekijöiden työpaikka sijaitsee maissa, jotka BSCI on luokitellut alhaisen riskin maiksi ihmisoikeusrikkomusten osalta. Tästä johtuen näissä maissa ei ole toteutettu ihmisoikeuksien arviointeja. BSCI:n luokittelemat riskimaat, joissa valmistetaan Stockmannille tuotteita, ovat olleet mukana auditoinneissa. Näille tehtaille ovat auditointeja tehneet oma henkilökunta ja kolmas osapuoli. Yhtiö julkaisee myös tehdaslistauksen ja haluaa näin edistää avoimuutta. Tavarantoimittajien ihmisoikeus- ja työolojen arviointi pohjautuu viiteen riskianalyysoikhaan. Nämä viisi aluetta ovat: johtamisjärjestelmät, dokumentaatio, ammattiliiton jäsenyys, palkat ja korvaukset. Byggmax on raportissaan kertonut noudattavansa ihmisoikeuksia Global Compact-viitekehyksen mukaisesti. Kuitenkaan käytännön toimenpiteistä ei raportissa ole toimitusketjun hallinnassa kerrottu. Tarkastuksista tehtaille ihmisoikeuksien osalta ei ole ilmoitettu. Clas Ohlsson kertoo raportissaan ihmisoikeuksista, lasten oikeuksista ja työolosuhteista. Code of Conduct ohjeistuksen mukaisia auditointeja tehtaille tehtiin

yhteensä 370 kpl. 261 kpl oli seurantatarkastuksia ja 109 oli uusien toimittajien tarkastuksia. Kiinassa toimii oma tarkastustiimi, joka valvoo Code of Conduct kriteerien toteutumista tehtailla ja toimitusketjussa. Clas Ohlsson kertoo raportissaan ihmisoikeuksista ja niiden toteutumisesta toimitusketjussa. Ennen kuin ensimmäinen tilaus tavarantoimittajalta tehdään, tarkastetaan uusi toimittaja kriteerien täyttymisen osalta.

Työelämä

Kesko on monipuolisesti kertonut työelämä teemaan liittyvistä asioista. Oman henkilökunnan osalta on avattu henkilöstöpolitiikkaa. Vastuullista hankintaa ohjaavat Keskon ostotoiminnan periaatteet. Periaatteet pohjautuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimukseen. (International Labour Organisation) Tämä sovelletaan silloin, jos kansallinen lainsäädäntö ei yllä kansainvälisen työjärjestön tasolle. Hankintaketjussa kiinnitetään erityistä huomiota ihmisoikeuskysymyksiin ja työoloihin. Päivittäistavarakaupassa edellytetään toimittajilta, että Keskon omien merkkituotteiden valmistajilla on voimassa kansainvälinen elintarviketurvallisuussertifiointi. Tavarantoimittajilta ja palveluntoimittajilta edellytetään, että ne noudattavat K Code of Conduct (Keskon omat toimintaohjeet henkilöstölle ja yhteistyökumppaneille) ja BSCI Code of Conduct ohjeistusta. Keskon omien merkkituotteiden kenkien ja vaatteiden osalta on tehdaslistaus ilmoitettu nettisivuilla. Riskimaatavarantoimittajien suhteen Kesko suosittaa BSCI-auditointia ja SA8000-sertifiointia. Stockmann on kertonut raportissaan työelämäasioista seuraavaa: työntekijöiden ja työnantajan väliset suhteet ovat hyvien henkilöstökäytäntöjen toteutumista. Kaikki käyvät PDD keskustelun Performance and Development Discussion. YK:n kestävän kehityksen tavoitteita yhtiö on sitoutunut noudattamaan toiminnassaan. Bygghuset on kertonut raportissaan noudattavansa Global Compact ohjeistusta työelämässä. Muita käytännön toimenpiteitä ei ole raportoitu. Clas Ohlsson kertoo raportissaan Kiinassa olevan auditointitiimin, joka tarkastaa Code of Conductin toteutumista. Yhteistyötä on tehty esimerkiksi Save the Children- järjestön kanssa. Tämä on ollut yhteistyötä ulkopuolisen toimijan kanssa, jolla on ollut kokemusta alueilta, jotka eivät ole Clas Ohlssonin ydinliiketoimintaa.

Ympäristö

Kesko on monipuolisesti käsitellyt ympäristöasioita. Toiminnat ovat ISO4001-sertifioituja. Ulkopuolinen yhteistyökumppani suorittaa K-vastuullisuuskonseptin katsastuksen kolmen vuoden välein. Yhtiö hankkii 100% uusiutuvaa sähköä Suomessa. Aurinkovoimaloita rakennetaan toimipisteiden katoille. Ympäristövaikutuksia pienennetään yhteistyössä koko toimitusketjun kanssa. Kauppojen energiatehokkuutta on lisätty. Tavoitteena on minimoida jätteen syntyminen. Jätteiden hyötykäyttöä tehdään kaiken jätteen osalta. Yhtiö on sitoutunut Science Based Targets ohjeistuksen mukaisesti vähentämään päästöjä toiminnassa. Logistiikan päästöjen vähentämiseen on kiinnitetty huomiota. Kiertotaloutta edistetään ja asiakkaille järjestetään kierrätyspalveluita. Yhtiö ilmoittaa monipuolisesti GRI:n mukaisen ohjeistus taulukon eri asiat. Stockmann puolestaan ilmoittaa tavoitteeksi:

"Stockmannin tavoitteena on vähentää yhtiön liiketoiminnan ympäristövaikutuksia. Tiedostamme liiketoimintamme ympäristövaikutukset ja pyrimme ennaltaehkäisemään toimintamme mahdollisia haittavaikutuksia vähentämällä päästöjä, tehostamalla energian- ja vedenkäyttöä sekä huolehtimalla jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä. Jatkuvan kehityksen varmistamiseksi seuraamme konsernin laatu- ja ympäristöjärjestelmien sekä ympäristötavoitteiden noudattamista." (Stockmann, 2017, 32)

Stockmann tavaratalot ovat panostaneet energiatehokkuuteen yli kymmenen vuoden ajan. Tavarantoimittajille suoritetaan ympäristöarviointia. Tavarantoimittajilta edellytetään ympäristölainsäädännön noudattamista. Ostokonttoreissa noudatetaan ympäristöperiaatteita, jotka asettavat vaatimuksia veden puhdistamiseen, kemikaalien ja jätteen käsittelyyn, päästöjen vähentämiseen ja näiden jatkuvaan parantamiseen. Lindex liiketoimintayksikkö on käynyt läpi denim tuotantoa tavarantoimittajien ja denim-asiantuntijoiden kanssa, jotta haitallista ympäristövaikutusta saadaan vähennettyä. Bygghmax ilmoittaa kehittävänsä ympäristöystävällistä tekniikkaa, parantavansa ympäristötietoutta ja tukevansa toimenpiteitä, jotka auttavat ympäristöongelmissa. Ympäristöasioista tärkeänä yhtiö pitää seuraavia: Energia yhtiössä ja ulkopuolella yhtiön, biologinen monimuotoisuus yhtiössä ja ulkopuolella, jätteet yhtiössä ja ulkopuolella sekä tuotteet ja toiminta yhtiössä ja ulkopuolella. Clas Ohlsson on

huolehtinut ympäristöasioista eri tavoilla. Yhtiö valitsee ostotoiminnassaan energiatehokkaita ja ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja. Yhtiö on lanseerannut tuotteita, joissa vihreät arvot ovat tärkeässä asemassa. Kuljetuksien energiasäästöihin on kiinnitetty erityistä huomiota. Tehokkaita kuljetusmuotoja on käytetty ja myymälöissä on valaistuksen energian säästöön kiinnitetty huomiota. Toimittajien ympäristötyöhön kiinnitetään huomiota ja uusiin myymälöihin laitetaan ainoastaan led-valaistusta. Käytännön työstä ympäristön hyväksi voidaan mainita paristokeräys eli Battery Hunt.

Korruption vastaisuus

Kesko ilmoittaa korruption vastaisiksi toimenpiteiksi seuraavaa: "*Korruptioon liittyviä riskejä käsitellään osana Kesko-konsernin riskienhallintaa. Keskeisiä riskejä korruptionriskit mukaan lukien tunnistetaan, arvioidaan, hallitaan, seurataan ja raportoidaan säännöllisesti osana liiketoimintaa konserni-, toimiala-, yhtiö- ja yksikötasolla kaikissa toimintamaissa.*" (Kesko, 2017, 54) Ohjeet sisältyvät K Code of Conduct-ohjeistukseen. Vuonna 2016 SpeakUp kanavan kautta tuli 6 ilmoitusta. Speak Up kanava on ilmoituskanava, jonka kautta voidaan tehdä ilmoituksia korruptio- tai väärinkäytösepäilyistä. Muuta korruption vastaista käytännön toimintaa ei ole raportissa ilmoitettu. Stockmann ilmoittaa hallitsevansa hankintaketjun hallintaa ja kehittämistä BSCI:n kautta. Tehdastarkastuksia on tehty ja läpinäkyvyyttä on saatu julkisen tehdaslistan kautta. BSCI tarkastukset ovat olleet käytössä. Tehtiin 123 BSCI-auditointia, 92 omaa auditointia ja 144 Accord-tarkastusta Bangladeshissa. Bygghem on kertonut raportissaan, että yritys työskentelee kaikin keinoin korruptiota vastaan. Korruption vastaisuudessa on tärkeää hyvä yritysetiikka. Yrityksessä tehdään asioiden ja toimenpiteiden dokumentointia. Yritys vastustaa kaikenlaista korruptiota. Tavarantoimittajilta vaaditaan myös korruption vastaisuutta ja asioiden dokumentointia. Käytännön toimenpiteistä ei ole raportissa ilmoitettu. Clas Ohlsson sanoo, että hyvä yritysetiikka vaatii hyviä johtamiskäytäntöjä. Yritys toteuttaa korruptionvastaisuudessa Global Compact ohjeistusta kaikessa toiminnassaan. Kuitenkaan käytännön toimenpiteistä korruption vastaisuudessa ei ole mainintaa vastuuraportissa.

Tuloksissa on huomattu eroavaisuutta eri yritysten kesken. Tässä saattaa olla syynä se, että yritykset toimittavat erilaisia tavaroita. Toiset ovat monitoimialaa, toiset taas ovat keskittyneet yhteen sektoriin, erikoistuen esimerkiksi johonkin tuoteryhmään. Kaikki neljä yritystä ovat maininneet osallistuvansa ja huomioivansa tutkimuskohteena olleita neljää Global Compactin periaatetta. Kuitenkaan kaikki yritykset eivät raportoinnissaan kaikkia asioita ole kertoneet. Heikoimmin oli kerrottu korruption vastaisuudesta. Ainoastaan Kesko oli tästä aiheesta enemmän raportoinut.

Tutkimuksen mukaan raportoinnissa oli kyllä kaikilla jokainen osa-alue mukana raporteissa, mutta usein tiedonanto oli melko vähäistä. Suoranaisista tehdyistä toimenpiteistä ei aina paljon kerrottu. Huomattavaa on, että ympäristöasioista oli usein aloitettu raportoinnin kehittäminen. Negatiivisista asioista tai ongelmista ei paljon raportoitu. Usein kyllä toimenpiteistä on raportoitu, mutta ei ole avattu enempää yhteistyötä tai toimintatapaa toimitusketjussa. Toimiala vaikuttaa huomattavasti raportin rakenteeseen. Esimerkiksi vaatealalla on tehtaiden tarkkailu huomattavasti tarkempaa, kuin esimerkiksi työkaluissa. Myös tehtaiden paikkakunnalla on merkitystä. Usein Euroopassa asiat ovat suuremmalla tarkkailulla ja sitä kautta myös paremmin hoidettu, kuin esimerkiksi Kiinassa. Tutkimusaineiston suurimmalla yrityksellä Keskolla oli laajin ja monipuolisin raportti.

"Tavoitteenamme on viestiä läpinäkyvästi sidosryhmiämme kiinnostavista aiheista, ja siksi julkaisemme tavarantoimittajamme." (Stockmann, 2017, 28) Stockmann on listannut toimittajat taulukkoon. Tässä taulukossa on kohdemaata, toimittajan nimi, tehtaan nimi ja osoite. Aikaisempien tutkimusten mukaisesti vaikutusta vastuullisuuden tasoon on yrityksen toiminnan laajuudella. Yrityksen koko on vaikuttanut raportin laatuun. Suuremmalla yrityksellä on paremmat mahdollisuudet ja voimavarat kehittää raportointia. Suurta eroa ei eri maiden välillä ole nähtävissä. Suomi ja Ruotsi ovat yrityskulttuurisesti melko lähellä toisiaan, mikä on varmasti vaikuttanut siihen, että suuria eroja yritysten välillä ei ole havaittavissa. Ihmisoikeudet on huomioitu kiitettävästi kaikissa neljässä raportissa. Työelämässä on yrityksissä kiinnitetty huomioita lähinnä

yhteistyökumppaneiden, myyjien ja valmistajien työlöihin. Ympäristöasioihin oli kaikissa yrityksissä panostettu paljon. Ympäristöasiat nähdään yrityksissä helpompana hallita. Tämä näkyi siinä, että ympäristöteemoista oli paljon kirjoitettu ja usein oli monia taulukoita, joita lukijan oli helppo hahmottaa. Ympäristöasioissa on selvästi nähtävissä sähkön kulutuksen vähentämistrendi eri keinoin. Korruption vastaisuus on vähäisemmällä huomiolla yrityksissä. Korruption vastaisuuteen on vaikeampi saada aikaan mittareita. Monesti myös asiat eivät tule tässä teemassa helposti julki.

Esimerkiksi Kesko on mukana monessa laaduntarkkailuprosessissa, joissa standardien avulla kehitetään partneriyhteistyötä myyjän kanssa. On kiinnitetty huomiota hankintaketjujen läpinäkyvyyteen ja vastuullisuuteen. Korruptionvastaisuuteen on Keskossa kiinnitetty erityistä huomiota Venäjän markkinoilla. Vuoden 2015 alusta lähtien on kaikilla Venäjän liiketoimintayhtiöillä ollut omat korruption vastaiset politiikat. (Kesko, 2017) Vapaaehtoisuuden takia näitä asioita ei kuitenkaan monesti nähdä yhteiskuntavastuuraporteissa. Yritysvastuuraportin sisällöstä on todellisia tapahtuneita riskiasioita monesti vaikea löytää, myöskään tulevista riskitekijöistä ei kovin laajasti kerrota. Yritysvastuuraporttien lisäksi saadaan laajasti tietoa tutkimalla myös muuta yrityksen tiedottamaa aineistoa, kuten tilinpäätösraportteja, tuloslaskelmia, taseita, tiedotteita ja yritysten Internet-sivuja. Näin saadaan mahdollisimman laaja-alainen kuva yrityksen toiminnoista yritysvastuun alalla. Monesti raporteilla halutaan kertoa ainoastaan positiivista sanomaa. Sidosryhmät pystyvät kuitenkin löytämään monipuolisesti asioita, sillä nykyisen nopean tiedonvälityksen aikana löydetään yllättävän helposti haluttua tietoa. Voidaan nopeasti tutkia yrityksen mahdollisia uutisia huonosti hoidetusta yritysvastuusta. Jopa nopealla tutustumisella kaupan alan tuotteiden ostojen hankintamaihien nähdään riskejä olevan eri osissa toimitusketjua.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli laajentaa tietämystä kaupan alan toimitusketjun yritysvastuuraportoinnista. Neljää yritystä ja niiden yritysvastuuraportointia analysoitiin. Tutkimuskysymykseksi asetettiin pääkysymys:

Kuinka monipuolisesti kaupan alan yritykset raportoivat yritys vastuusta toimitusketjussa?

Alakysymykseksi löydettiin seuraava: Kuinka yritykset pystyvät kontrolloimaan koko toimitusketjun osalta yhteiskuntavastuun toteutumista neljällä osa-alueella: ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruptio. Tieteellisiä artikkeleja luettiin laajasti. Kirjallisuutta on myös saatavilla erittäin runsaasti, jota käytiin paljon läpi Neljän yritys vastuuraportin joukosta saatiin avainkohdat, joista löydettiin vastauksia tutkimuksen pääkysymykseen, sekä alakysymykseen.

Analyysistä on saatu runsaasti johtopäätöksiä. Johtuen erityisesti siitä, että aineisto on niin laaja. Johtopäätöksiä on tulkittava monitahoisesti, koska yksityiskohtien löytäminen yritysten joukosta on vaikeaa, johtuen raportoinnin samankaltaisuudesta. Eroja on kuitenkin neljän yrityksen kesken. Kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, on logistisen toimitusketjun vastuullista johtamista vaikea hallita (Werther & Chandler 2006; Shapiro 2007). Tämän tutkimuksen tuloksista saadaan vahvistusta siihen, että yritysten on erittäin vaikea kontrolloida toimitusketjua kokonaisuudessaan ja varmistaa sen jokaisen osa-alueen vastuullisuusasiat. Yrityksissä on kyllä mietitty koko toimitusketjua, mutta käytännön toimia vastuullisuuden varmistamiseksi ei aina ole tehty, tai ainakaan raporteista ei näitä ilmene. Aikaisempien tutkimusten mukaisesti kaikki tutkimuskohteen yritykset kiinnittyvät yritys vastuun avulla sosiaalisesti hyväksyttäviksi toimijoiksi (Plessis & Grobler 2014; Kim et al. 2014; Öberseder et al. 2013).

Kaikki osa-alueet Global Compactin mukaisesti oli jokaisessa yrityksessä tehty. Kaikissa vastuuraporteissa oli erittäin paljon yksityiskohtaisia asioita kerrottu, joka oli yllättävää. Esimerkiksi Stockmannin yritysraportissa ilmoittamat tiedot toimittajista tarkkojen osoitetietojen kanssa oli positiivinen yllätys.

Oikeiden kumppanien löytäminen ostoissa ja tavarantoimittajissa on tärkeää. Kumppanuus on luottamusta ja päämääränä on voimien yhdistäminen sekä lisäarvon tuottaminen. Ostajalla on suuri vastuu, kun toimitusketjuun valitaan kumppaneita. Näistä on hyvä ottaa selville riskien taso ja vaikutukset omaan yritykseen, koska heijastukset oman organisaation maineeseen saattaa olla suuria. Esimerkiksi tuotannon eettiset kysymykset voivat haitata yrityksen mainetta huomattavasti. (Rauhala, 2011,17)

Yrityksen olisi aina parempi ottaa selvää partnerikumppaneistaan, ennen kuin yhteistyöhön lähdetään. Toimitusketjun tutkiminen yritys vastuun osalta varsinkin kansainvälisten yritysten osalta on vaativaa. Alihankintaketjut ovat pitkiä, sekä toimitusketjut saattavat olla monitahoisia useassa tasossa. Monesti on kaikkien ketjujen esille saaminen vaikeaa. Yrityksissä voi olla henkilökunnankin keskuudessa epä tietoisuutta kaikista kytkennöistä toimitusketjun johtamisessa ja näihin liittyvästä yritys vastuusta. Johdon vastuulla on kuitenkin koko toimitusketjun vastuullisuusasiat. Usein yritykset heräävät vastuullisuuteen silloin, kun esim. tv-ohjelmassa esitetään epäkohtia toimitusketjun vastuullisuudesta ja epäkohdista. Yrityksissä oli eri sidosryhmiä varten laadittu monia ohjelmia. Kesko oli kiitettävästi tehnyt eri kehittämissuunnitelmista taulukot. Näissä oli tuotu esille tavoitteen eteneminen, aikataulu ja saavutukset tai keskeneräisyydet. Uusia vastuullisuusraportointialueita, kuten verojalanjälkiraportointi, ei tutkimuksen kohteena olevissa yrityksissä ole käytetty. Eräs uusi tutkimusalue voisi olla tutkia uusia vastuullisuusraportointialueita, kuten esim. verojalanjälki. Uusista raportointimuodoista yritykset tulevat toimialakohtaisesti varmasti ottamaan niitä käyttöön, mitkä sopivat hyvin liikeideaan ja joista on lisäarvoa yritykselle. Näin voidaan parantaa mainetta kuluttajien keskuudessa. Kaikki uudet raportointi-innovaatiot eivät kuitenkaan sovi kaikille yrityksille.

Johtopäätökset eivät ole koko kaupan alalle yleistettävissä, johtuen tutkimuksen rajauksista sekä yritysten erilaisuudesta. Yritysten raporteista on havaittavissa puutteita toimitusketjun ja siihen liittyvän vastuullisuuden kuvailussa. Kuljetuksista ei useasti paljoakaan kerrota, vaan raporttien kertomukset painottuvat ostoihin ja alihankkijoiden tarkkailuun. Vihreän toimitusketjun johtaminen oli tutkittavissa yrityksissä varsin uutta, sillä vastuullisen johtamisen asioita ei ole tarkemmin yksilöity. Jokaisella yrityksellä oli asioita paljon taulukoitu. Lukuja eri ryhmistä oli esitetty kiitettävästi. Koska kaikki yhtiöt ovat pörssiyhtiöitä, tietojen oikeellisuutta ja paikkansa pitävyyttä voidaan edellä olevan perusteella pitää varsin suurena.

Rajoitteita tutkimukselle asettaa myös se, että tapauksia on vain neljä. Jokainen yritys on yksilöllinen kokonaisuus. Jokaisella yrityksellä on eri toimintatavat ja omanlaiset painotukset yritysvastuuraportoinnissa. Nämä valinnat vaikuttavat toimitusketjusta raportointiin paljon. Kaikki tutkimuskohteena olevat yritykset ovat vakiinnuttaneet asemansa edustamallaan markkinoilla. Yritysvastuuraportointi toimitusketjussa voi olla monimuotoista. Yrityksellä voi olla eritasoisia hankintaketjuja, jotka saattavat olla hyvin vaikeasti hahmoteltavissa.

Jatkotutkimuksia olisi hyvä tehdä esimerkiksi haastattelulla. Yrityksistä pääsääntöisesti löytyi vähintään yksi henkilö, joka vastaa raportista. Koska kyseessä oli julkisesti noteerattuja yhtiöitä, oli tutkittavissa yrityksissä asiat hoidettu mallikkaasti. Jatkotutkimuksina voisi olla mielenkiintoista tutkia yritys vastuun muutosta. On ennustettu, että tulevaisuudessa raportointi tulee integroitumaan osaksi kaikkea tilinpäätösaineistoa. Tämä kehitys on mahdollista varsinkin kilpailun aiheuttamana välttämättömyytenä sekä asiakkaiden vaatiessa kestäväää toimitusketjua aina valmistajalta kaupan kassalle asti. Voitaisiin nähdä tulevaisuuden kuluttaja kaupan kassalla eräänlaisena tarkkailijana, jolloin kauppa joutuu avoimesti kertomaan toimitusketjun eri alueista ja kysyntä tavaroille osaltaan muodostuu hyvin ja vastuullisesti hoidetusta toimitusketjusta, jonka asiakkaat pystyvät selvittämään.

Jatkossa voitaisiin tutkia hyvin käytännönläheisesti yrityksen mahdollisuuksista vaikuttaa toimitusketjussa. Hyviä jatkotutkimusmahdollisuuksia löytyy sähköisen median käytöstä yhteiskuntavastuuraporteissa. Esimerkiksi Kesko käyttää erittäin monipuolisesti haastatteluja, videoita, ym. digitaalista sisältöä kertoessaan vastuullisuudestaan kaupan alan yrityksenä. Voisiko tämän kaltainen raportointi yleistyä esimerkiksi osavuosikatsauksiin tai vuosikertomuksiin, joissa yritys vastuuosaston johtajan katsaus esitettäisiin videolähetyksenä osana toimintakertomusta? Toimitusketjujen vastuasiat ovat yrityksille tärkeitä ja tutkimuksissa on mahdollisuuksia laajentaa tietoa vastuullisemmasta johtamisesta koko arvoketjussa. Jatkotutkimusmahdollisuutena voi olla myös tutkimus pienistä yrityksistä. Näistä yrityksistä voitaisiin selvittää ostajien mahdollisuudet vastuullisiin hankintoihin. Miten pienten yritysten edustajat käytännössä pystyvät vastuulliseen hankintaan riskimaista?

Tietotekniikalla ja digitalisaatiolla tulee jatkossa olemaan myös yritys vastuuseen liittyvissä asioissa tärkeä rooli. Nykyisen nopean tiedonvälityksen aikana asiakas voi esimerkiksi puhelimella tarkastaa ostamassa olevan tuotteen toimitusketjun vastuullisuusasioita ja tehdä ostopäätöstilanteessa vertailevaa tutkimusta tuotteista ja valita haluamansa. Asiakkaan tiedonsaanti on yritykselle haastavaa. Erityisen hyvin hoidetussa toimitusketjussa laadukas yritys vastuuraportointi on todellinen kilpailuvaltti, verrattaessa kilpailijoihin joilta tämän tyyppinen avoin raportointi puuttuu.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuuslähteet

Andrew, F; Martinez, M. & Benjamin, D. (2012) Dimensions of sustainable value chains: implications for value chain analysis. *Supply chain Management* 17. (6) 575-581

Brown, D & Knudsen, J. S. (2015) Domestic Institutions and Market Pressures as Drivers of Corporate Social Responsibility: Company Initiatives in Denmark and the UK. *Political studies* 63. 181-201.

Chen, S. & Bouvain, P. (2009) Is Corporate Responsibility Converging? A Comparison of Corporate Responsibility Reporting in the USA, UK, Australia and Germany. *Journal of Business Ethics*. 87:299-317.

Ciliberti, F., Haan, J., Groot, G. & Pontrandolfo, P. (2011), CSR codes and the principal-agent problem in supply chains: four case studies, *Journal of Cleaner Production* p. 893

Cruz, L. & Boehe, D. (2008) CSR in the global marketplace: Towards sustainable global value chains. *Management Decision* 46(.8). 1187-1209

Edwards, A. (2005) *The Sustainability revolution*. Gabriola Island, New Society Publishers.

Finne, S. & Kokkonen, T. (2005) *Asiakaslähtöinen kaupan arvoketju. Kilpailukykyä ECR- yhteistyöllä*. Juva, WS Bookwell.

Friedman, M. (1970) The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. New York, The New York Times Magazine.

Grant, D; Trautrim, A; & Wong, C. (2013) Sustainable logistics and supply chain management. London, Kogan Page Limited.

Grundström, E. (2004) Globalisaation portinvartijat. Helsinki, Edita.

Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012) Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki, Sanoma Pro.

Hassini, E; Chirag, S; & Cory, S. (2012) A literature review and a case study of sustainable supply chains with a focus on metrics. International Journal Production Economics, 140 pp. 69-82.

Heiskanen, E. & Salo, J. (2008). Eettinen johtaminen. Helsinki, Talentum.

Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. & Mäkinen, J. (2011). Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Helsinki, Gaudeamus.

Juutinen, S. & Steiner, M. (2010) Strateginen yritys vastuu, Helsinki, WS Bookwell.

Kim, J; Ha, S. & Fong, C. (2014), Retailers CSR: the effects of legitimacy and social capital. International Journal of Retail & Distribution Management, 42(2) pp. 131-150.

Kirjanpitolaki (1997), <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L3a>

Kirjavainen, P. & Laakso-Manninen, R. (2010). Kestävä uudistuminen. Helsinki, WSOYpro.

Knuutinen, R. (2014) Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Vantaa, Helsingin Kamari.

Laine, M. (2009) A Way of Seeing Corporate Sustainability Reporting. Tampere, University press.

Lampikoski, T. & Sippo, J. (2013). Vihreä aalto. Helsinki, Helsingin Kamari.

Lintukangas, K., Kähkönen, A-K. and Tuppura, A. (2014) Green supply management - the influence of strategic supply and end- customer orientation. Int. J. Procurement management, Vol. 7. No 5 pp.582-595.

Niskala, M. & Lovio, M. (2004) Cosmopolis, Yhteiskuntavastuusta yrityskansalaisuuteen. Toim. Juholin, E. Keuruu, Inforviestintä.

Niskala, M. & Mätäsaho, R. (1996) Ympäristölaskentatoimi. Porvoo, WSOY.

Niskala, M. & Tarna, K. (2003). Yhteiskuntavastuun raportointi. Helsinki, KHT-media.

Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. (2013) Yritysvastuu, Raportointi- ja laskentaperiaatteet. Helsinki, KHT-media.

Pattern, D. & Zhao, N. (2014) Standalone CSR reporting by U.S. retail companies. Accounting forum 38(2) pp. 132-144.

Plessis, N. & Grobler, A. (2014). Achieving sustainability through strategically drive CSR in the South African retail sector. Public Relations Review 40(2) pages 267-277.

Rauhala, M. (2011) Osta oikein, ansaitse enemmän. Helsinki, Talentum.

Rohweder, L. (2004). Yritysvastuu- kestävää kehitystä organisaatiotasolla. Porvoo, WS Bookwell.

Rouhinen S. (2014) Matkalla mallimaaksi, Kestävän kehityksen juurtuminen Suomessa. Tampere, Suomen Yliopistopaino Oy.

Rämö, H. (2011) Visualizing the Phronetic Organization: The case of Photographs in CSR Reports, Business Ethics 104, 379.

Sakki, J. (2009) Tilaus-toimitusketjun hallinta. B2B- Vähemmällä enemmän. Helsinki, Hakapaino.

Shapiro, J. (2007) Modeling the Supply Chain. London, Thomson.

Svensson, G. (2007) Aspects of sustainable supply chain management (SSCM) : conceptual framework and empirical example. Supply Chain management 12.4 262-266.

Rasche, A. & Waddock, S. (2014) Global Sustainability Governance and the UN Global Compact: A Rejoinder to Critics. Journal of Business Ethics 122: 209-216

Timonen, L. & Luoma-aho, V. (2010). Sector-based corporate citizenship. Business ethics.

Tuontio, P. (1999) Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus. Helsinki, Yliopistopaino.

Utgår, J. (2015). Retail Chains' Corporate Social Responsibility Communication. Journal of Business Ethics.

Walsh, P. (2011). Creating a “values” chain for sustainable development in developing nations: where Maslow meets Porter. *Environment, Development and Sustainability*. 13.(4) 789-805.

Werther, W. & Chandler, D. (2006). *Strategic corporate social responsibility*. Sage publications Thousand Oaks.

Öberseder, M., Schlegelmilch, B. & Murphy, P. (2013) CSR practices and consumer perceptions. *Journal of Business research*. 66.10 (1839-1851)

Verkkodokumentit

Byggmax (2017) Vuosikertomus 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.5.2017] Saatavilla <http://om.byggmax.se/sv/investerare/finansiella-rapporter/>

Byggmax (2017) Vuosikertomus 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla <http://mb.cision.com/Main/109/2239144/657503.pdf>

Clas Ohlson (2017) Vuosikertomus 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.5..2017] Saatavilla: <http://www.clasohlson.com/se/c/om-Clas-Ohlson-|Clas-Ohlson/aboutus>

Clas Ohlson (2017) Hållbarhetsrapport 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017]
Saatavilla <http://about.clasohlson.com/globalassets/csr-report-gri-report/hallbarhetsrapport-2015-16-low.pdf>

Corporate Knights Capital (2014) Measuring sustainability disclosure: Ranking the worlds stock exchanges. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 12.12.2016] Saatavilla http://www.corporateknights.com/wp-content/reports/2014_World_Stock_Exchange.pdf

Deloitte (2012) Sustainability for consumer business companies. A story of growth [Verkkajulkaisu] [Viitattu 15.11.2016] Saatavilla http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Consumer-Business/dttl_cb_Sustainability_Global%20CB%20POV.pdf

Euroopan komissio (2014) Yritysvastuu Euroopan Unionissa. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 25.12.2016] Saatavilla (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=en>)

FIBS, Vastuullisuusraportointi (2014) Vastuullisuusraportointikilpailu [Verkkajulkaisu] [Viitattu 8.1.2017] Saatavilla <http://www.fibsry.fi/fi/teemat/vastuullisuusraportointi/vastuullisuusraportointikilpailu>

FIBS, Yritysvastuuverkosto (2014) FIBSin yritysvastuututkimus 2014 [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 8.1.2017]. Saatavilla http://www.fibsry.fi/images/TIEDOSTOT/FIBS_Yritysvastuututkimus2014_.pdf

FIBS, Yritysvastuuverkosto (2015) Yritysvastuun sanasto [Verkkajulkaisu] [Viitattu 8.1.2017] Saatavilla <http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/yritysvastuusanasto#Yritysvastuu>

Global Compact Network Nordic Countries (2010) Global Compact in Finnish - Suomeksi [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 18.11.2016]. Saatavilla <http://www.gcnordic.net/index.php?r=cPage/show&cTopicId=51>

Kesko (2017) Kesko lyhyesti [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.5.2017] Saatavilla <http://www.kesko.fi/yritys/kesko-lyhyesti/>

Kesko (2016) Vastuullinen hankinta ja kestävät valikoimat [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla <http://vuosiraportti2016.kesko.fi/gri-raportti/vastuullisuusohjelma/vastuullinen-hankinta-ja-kestavat-valikoimat/>

Kesko (2017) Yhteiskuntavastuuraportti 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.5.2017] Saatavilla <http://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/Raportit/>

Kirjanpitolaki (1997) Kirjanpitolaki 1997 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 16.1.2017] Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L3a>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2012) Suomen ulkomaankaupan logistinen kilpailukyky ja sen kehittämistarpeet [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 8.11.2016] Saatavilla http://www.lvm.fi/docs/fi/1986562_DLFE-14202.pdf

Oy Tuokko Ltd (2014) Verojalanjälki [Verkkajulkaisu] [Viitattu 8.11.2016] Saatavilla <http://www.tuokko.fi/wp-content/uploads/2014/01/Verojalanj%C3%A4lkiesite.pdf>

Pwc, (2012) Julkaisut [Verkkajulkaisu] [Viitattu 16.1.2017] Saatavilla http://www.pwc.fi/fi/julkaisut/tiedostot/pwc_yritysvastuubarometri_2012.pdf

Pwc (2013) Veroraportointi [Verkkajulkaisu] [Viitattu 16.01.2017] Saatavilla <http://www.pwc.fi/fi/julkaisut/yritysvastuubarometri/veroraportointi.jhtml>

Stockmann (2017) Vuosikertomus 2016 [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla

<http://www.stockmanngroup.com/fi/konserni>

Stockmann (2017) Yritysvastuuraportti [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla

http://vuosi2016.stockmanngroup.com/pdf/Stockmann_yhteiskuntavastuu_2016.pdf

Stockmann (2017) Ostokäytännöt [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla

<http://www.stockmanngroup.com/fi/ostokaytannot>

Stockmann (2017) Toimittaja- ja tehdaslista [Verkkajulkaisu] [Viitattu 28.05.2017] Saatavilla

<http://www.stockmanngroup.com/fi/toimittaja-ja-tehdaslista>

Suomalaisen työn liitto (2015) Yhteiskunnallinen yritys [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 20.11.2016] Saatavilla <http://www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys>

Terveystalo (2014) Verojalanjälki [Verkkodokumentti] [Viitattu 20.11.2016] Saatavilla

http://www.terveystalo.com/fi/Yritystietoa/Vastuu/Verojalanjalki/?gclid=CK_oy_aq88MCFcH0cqodD3kAOg

Työsuojelurahasto (2013) Yritys tuottaa - sidosryhmät käyttävät? [Verkkajulkaisu] [Viitattu 4.12.2016] Saatavilla

http://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-9526.pdf

United Nations Global Compact (2015) The Ten Principles [Verkkajulkaisu] [Viitattu 4.12.2016] Saatavilla

<https://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>

Yritysvastuuverkosto Fibs (2014) Yritysvastuututkimus [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 4.12.2016]. Saatavilla

<http://www.fibsry.fi/fi/uutishuone#/pressreleases/fibsin-yritysvastuututkimus-2014-yritykset-hyoetyvaet-vastuullisuudesta-enemmaen-kuin-uskovatkaan-973167>